

Állampolgári ismeretek, szövegértés tananyag

TÁMOP – 5.6.1.A-11/4.

**Elítéltek visszavezetése a társadalomba képzési és foglalkoztatási, valamint egyéb
reintegrációs programokon keresztül**

**Speciális integrációs és reintegrációs foglalkozások fogvatartottak, pártfogó
felügyelet alatt állók, javítóintézeti neveltek számára**

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Tranzitfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

Módszertani bevezető 3. oldal

Állampolgári ismeretek

Alkotmány, államforma 7. oldal

2 Jogi alapfogalmak 11. oldal

Jogi alapfogalmak 2. 15. oldal.

Alkotmány, az állami szervek 17. oldal

Európai uniós ismeretek 19. oldal

Országgyűlés szerepe 22. oldal

Pártok, választások 26. oldal

Kisebbségek, romák helyzete 29. oldal

Állampolgári jogok 34. oldal

Gazdasági és pénzügyi ismeretek

Költségvetés 38. oldal

Családi költségvetés 42. oldal

Hitel 46. oldal.

Hitel, devizahitel 50. oldal.

Szövegértés

Szintfelmérés 56. oldal.

Étkezés, testépítés 62. oldal

Vers 70. oldal.

Dalszöveg 73. oldal.

Novella 77. oldal

Módszertani bevezető

3

Magyarországon az elmúlt tíz évben folyamatosan növekedett a szabadságvesztéssel járó büntetésüket töltők száma. Emellett az átlagos fogva tartási időtartam is emelkedett, a bűnelkövetők 24 százaléka visszaeső, 33 százalékuk pedig többszörös visszaeső. A fogvatartottak 40 százaléka Magyarország észak-keleti régiójából származott. A 8 osztályos végzettséggel nem rendelkezők aránya a jogerősen elítélt felnőttek körében 13,8 százalék, a jogerősen elítélt fiatalok körében pedig 50,6 százalék.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézet felmérése alapján az intézetben előzetes letartóztatásban lévő illetve javítóintézeti nevelt fiatalokra az alábbiak jellemzők:

- A tanulók tényleges tudása messze elmarad a dokumentált iskolai végzettségüktől, nem rendelkeznek a tanuláshoz szükséges készségekkel, negatív véleményük van az iskoláról.
- Jellemző az érdeklődési kör beszűkülése, a kreativitás hiánya.
- A tanulás értékét és az értelmét nem ismerik, ezért nem jártak rendszeresen iskolába, óriási a lemaradásuk az alapkészségek területén.

Jelen tananyag ezekre a problémákra kíván reagálni, olyan komplex szemlélettel és anyagfeldolgozással, mely elősegíti a résztvevő fiatalok tárgyi tudásának gyarapodását, készségeik, a tanuláshoz és a munkavállaláshoz elengedhetetlen kulcskompetenciáinak fejlődését, valamint a tanuláshoz és munkához való negatív viszonyuk megváltozását.

A tananyag állampolgári ismereteket, jogi és gazdasági ismereteket, valamint szövegértési ismereteket taglal. Az ismeretanyag összeállításával nem a teljességre törekedtünk, csak a legfontosabb, a felelős állampolgári döntések meghozatalához elengedhetetlen információk összegyűjtésére, melyek ismerete napjainkban az alkotmányosság, a jog, a gazdaság területén elengedhetetlen.

Állampolgári ismeretek

Ráhangolódás:

4

A foglalkozás első perceiben javasolt rövid beszélgetés célja, hogy a csoportot összefogja, felkészítse a közös munkavégzésre. A beszélgetés témájául célszerű kiválasztani egy aktuális, a csoport minden tagját egyformán érintő témát. A célcsoport sajátossága miatt érdemes előre felkészülni a csoport érdeklődésének megfelelően.

Például a napi hírek közül válasszunk ki olyanokat, melyek aktualitásukkal alapot adnak egy közös beszélgetés kialakításához, s egyben az óra témáját is elővezetik. Ez lehet a jogi vagy gazdasági ismeretek esetén egy bűneset vagy egy áremelkedésről szóló rövidebb hír is.

Itt is ügyeljünk arra, hogy a ráhangolódás ne vegyen igénybe sok időt, illetve hat-hét perc elteltével vezessük át a beszélgetést az óra témájára.

A tananyagban példákat hozunk a ráhangolódás témájára, rövid híreket mutatunk be, amelyek alkalmasak a feldolgozásra, és röviden utalunk a felmerülő módszertani problémákra, kiemeljük a fontosabb fogalmakat.

Jelentésteremtés

A modul e részében kiemelt szövegdoboz tartalmazza az átadandó elméleti ismeretanyagot.

A továbbiakban felvázoljuk, hogy az elméleti tananyag milyen lebontásban, milyen módszerek alkalmazásával adható át eredményesen. Itt adott esetben több módszertani megközelítés is előkerülhet.

Ugyancsak itt szerepeltetjük azokat a feladatokat, felhasználandó szövegeket, melyeket a modul elméleti anyagának átadásához javasolunk. Érdemes külön odafigyelni arra, hogy a célcsoport sajátosságai miatt rövid szövegekkel dolgozzunk.

A tananyag felhasználása során mindig alkalmazkodni kell a csoport pillanatnyi érdeklődéséhez, és a tananyag feldolgozást ahhoz igazítani, akár csak egyes részeket áttekintve.

Reflektálás:

Ez a modulrész a modulfeldolgozás során előkerülő tapasztalatokat foglalja össze, különös tekintettel a diákok reakcióira.

Fogalmak:

5 Itt a felhasznált szövegekben előforduló, a modulhoz tartozó fontos fogalmakat emeljük ki, külön szerepeltetve a „szótárszerinti” meghatározást, és azt a szövegváltozatot, ami véleményünk szerint leginkább segítheti a fogalom jelentésének helyes rögzülését.

Szövegértés – szövegalkotás

A szövegértés, hivatalos iratok kitöltése modulcsomag célja gyakorlati segítséget nyújtani a tanároknak abban, hogy a hátrányos helyzetű (jelen esetben a hátrányos helyzethez köthető szövegértési-szövegalkotási nehézséggel küzdő) résztvevők szövegértési-szövegalkotási készségét minél magasabb szintre emelhessék, és ezáltal elősegítsék a képzésben résztvevők oktatási rendszerbe(n) való továbblépését, illetve a munkaerő-piaci (re)integrációjukat.

A szövegértés, mint készség, kulcsfontosságú a résztvevők bármely tantárgyat érintő képzésének eredményességéhez, valamint – és ez talán az előzőnél is lényegesebb – a mindennapi életben való sikeres eligazodáshoz.

Egyre nyilvánvalóbbá válik napjainkban, hogy a tanulási kudarcok egyik oka, hogy a tanulók nem tudnak mit kezdeni a tanulásuk során eléjük kerülő szövegekkel. A tanulás leküzdhetetlen akadályát képezik a szövegértésben mutatkozó hiányosságok, melyek felszámolása nélkül egyetlen tantárgy megtanulásában sem lehet eredményt elérni.

A modul célja a szövegértési-szövegalkotási kompetenciák fejlesztése. Ezzel szorosan összefügg a kommunikációs készségek fejlesztése is. A fejlesztés célja, hogy a résztvevők képessé váljanak az eredményes tanulásra, és növekedjen a hétköznapi kommunikációjuk hatékonysága is.

A célcsoport esetében a szövegértési-szövegalkotási kompetenciák fejlesztése során számítani lehet az alábbi problémákra:

- a szókincs szegényessége,

- információgyűjtési gondok,
- a szövegben szereplő információk rangsorolásának problémája (lényeges-lényegtelen)
- nehézség a szöveg háttérközleményeinek felfedezésében és értelmezésében,
- a szövegben ábrázolt körülmények időbeli és térbeli viszonyainak meghatározásában,
- a szövegben bemutatott szereplőknek és azok viszonyainak meghatározásában,
- a szövegben ábrázolt szerepek (magán, publikus) felismerésében, stb.

6

A szövegértés fejlesztésének gyakorlati lépései

A szövegek feldolgozásához elsőként fel kell mérnünk azt, hogy a csoport egyes tagjai milyen szinten állnak a szövegértés területén. Ennek a felmérésnek az első lépése a modul kezdetén egy szövegértési feladatlap kitöltetése a csoporttal, majd pedig ennek személyre szabott értékelése. A feladatlap értékelése során világossá válik, hogy melyik résztvevő milyen szinten áll, illetve milyen hiányosságai vannak, melyek a fejlesztendő területek és lépések. Valószínűsíthető, hogy a csoport tagjai különböző szinten állnak majd, és ehhez kell igazítani a fejlesztés menetét is.

A modulcsomag különböző nehézségű szövegeket tartalmaz, de a legbonyolultabb szövegekhez is lehet olyan kérdéseket szerkeszteni, hogy a különböző szinten álló tanulók is tudjanak vele dolgozni. Nagyon fontos, hogy a szöveggel kapcsolatban felmerült minden kérdés tisztására kerüljön, vagy úgy, hogy a tanulók megbeszélése nyomán válik egyértelművé, vagy úgy, hogy a tanár adja meg a választ. Nem maradhat meg nem válaszolt kérdés, ki nem fejtett tartalom.

Lényeges módszertani kérdés, hogy betartsuk a fokozatosság elvét, azaz kis lépésekben haladjunk az egyszerűbbtől a bonyolultabb feladatokig, szövegekig. Ügyelni kell arra, hogy minden diák előtt – még akkor is, ha csoportmunkában dolgoznak – ott legyen az adott szöveg.

A szövegértés modulcsomag egymástól független részekből áll, a tanítás során tetszőlegesen válogathatunk az egyes modulok közül. Érdeemes olyan szövegeket felhasználni, melyek érzelmileg sem közömbösek a résztvevők számára, és esetleg személyes vagy napi aktualitással bírnak.

Mivel a résztvevők eltérő tudásszinttel bírnak, mindig törekedjünk a differenciálásra.

Állampolgári ismeretek 1.

Alkotmány, államforma

Ráhangelődés:

HAZÁNK neve Magyarország.

7

B) cikk

- (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.
- (2) Magyarország államformája köztársaság.
- (3) A közhatalom forrása a nép.
- (4) A nép a hatalmát választott képviselői útján, kivételesen közvetlenül gyakorolja.

Feladat megjelölés: *Olvaszuk el figyelmesen a szöveget, húzzuk alá azokat a szavakat, melyeket nem ismerünk!*

Szöveg feldolgozási szempontok:

Mit jelent a jogállam és a köztársaság fogalma?

Fogalmak:

Köztársaság:

A **köztársaság** fogalma elsősorban az államformához kötődik, amelyben a polgárok közössége, illetve az alkotmányában előírt módon választott köztársasági elnök (államfő) és képviselőik vesznek részt a közügyek megvitatásában, együttesen gyakorolják az államhatalmat. A hatalomgyakorlás mikéntje alapján rendszerezhetők az egyes köztársaságok. A köztársaság egységét köztársasági elnök szimbolizálja.

Jogállam:

A **jogállam** olyan állam, ahol a közhatalmat a nyilvános és írott jogszabályok tartalmának megfelelően, és a jogszabályokban meghatározott eljárások keretében, arra feljogosított szervezetek és személyek gyakorolják.

8

- Az önkényes döntésekkel szemben a jogszabályok által előre meghatározott döntések születnek,
- a bíróságok előtt és a törvények előtt minden ember egyenlő,
- az alkotmány az emberi jogokból származtatható, és ezek kikényszerítése a bíróságok feladata,
- a hatalommal felruházott emberek sem állnak a jog felett.

Demokrácia:

A demokrácia szó jelentése a nép uralma. A **demokrácia** lényege, hogy a közösség minden választójoggal rendelkező tagja részt vehet a közügyek eldöntésében, vagyis az önkormányzásban az adott térségben. A döntéshozatal módja lehet közvetlen és közvetett. Az érvényes döntést a többségi szavazatokkal vagy közös megegyezéssel hozzák az alapszabály szerint. Az alapszabályban szintén meghatározzák a különböző szintű képviseletek hatáskörét. A döntés joga lehet központosított, részben lebontott vagy alulról felépülő. Működési szabályok szerint létezik hagyományos és liberális értékrendű demokrácia.

Természetesen a fogalmak értelmezésénél törekednünk kell a résztvevők számára érthető megfogalmazásra, és a magyarázat során megismert újabb fogalmak értelmezésére.

Jelentésteremtés

A szöveg – és a további tananyag értelmezéséhez és megfelelő elsajátításához – a joggal, az Alkotmánnyal kapcsolatos fogalmakat, az állam fogalmát, szervezeti felépítését, a hatalmi ágakat, az azokat meghatározó intézményeket kell megismerniük a résztvevőknek. Ezért a tananyag elsajátítása közben folyamatosan, és egymásra épülve kell foglalkoznunk a felmerülő fogalmakkal.

Elsőként fogalmazzuk meg a diákokkal, hogy ők mit tartanak a jog, szabály fogalmához köthető értelmezésnek. Fordítsunk figyelmet arra, hogy kiemeljük a történelem során előfordult –általuk egészen, illetve részben ismert államformákat, különös tekintettel a köztársaság fogalmára.

A célcsoport joghoz való viszonya és sajátos jogértelmezése miatt érdemes a szabályok, normák és törvények kialakulását áttekinteni.

9 Normativitás és jog

A társadalomban élő emberek számára létkérdés, hogy magatartásszabályok, azaz emberek alkotta normák szerint éljenek. Mindennapi cselekedeteiket különböző szabályok keretei között végzik, ez a normativitás.

A normativitás bonyolult és sokszínű jelenség. Közel két évszázada (a fejlett és közepesen fejlett országokban) a szabályok nagy részét jogszabályként érzékelik és kezelik az emberek. Az ősi társadalomban elsősorban hagyományok formájában jelenik meg a normativitás.

A normák egyrészt korlátozzák a közösség tagjainak cselekvési lehetőségeit a közösség életének és működőképességének fennmaradása érdekében, másrészt biztonságot nyújtanak (kiszámíthatóságot), valamint egyensúlyi szerepet töltenek be. Hosszú távon a stabilitást szolgálják, kockázatcsökkentő szerepük van.

Fogalom:

Norma: A társadalmi együttélés során kialakult szabály, irányelv.

Norma és viselkedés

Az ember nem csak genetikailag meghatározott, hanem a közösségi életéhez egyéb szabályozók is szükségesek, hiszen csak ezeknek a segítségével maradhat fenn a társadalmi béke, és tud működni az adott társadalom. A jogi és erkölcsi normák pontosan ezt a harmonikus együttélést alapozzák meg. Ezen normák ugyan szabályozók, mégsem tekinthetők kényszernek, hiszen csak akkor képesek igazán hatékonyan működni, ha a normatív viselkedés alanya felismeri a norma ésszerűségét és belsővé teszi azt.

A normák nemcsak a cselekvések szabályozásában játszanak szerepet, hanem döntésein és cselekvésein keresztül a cselekvő önmagát is meghatározza. Ez az önmeghatározás azonban nem csak egyéni szinten történik meg, hiszen egy-egy kultúrát is a benne elfogadott normák definiálnak, és nem csak a kultúrát, hanem az értékeket is. Például a normák megtartása vagy megszegése minősíti az adott cselekedetet racionálisnak vagy irracionálisnak. Tehát a normák látszólag örökérvényűek, hiszen mi lehetne egyetemesebb, mint a racionalitás normái, de ez csak a látszat, a normák történetileg és kulturálisan változó jellegűek, annak ellenére, hogy a logikai törvények (vagy normák) nem függenek az éppen aktuálisan uralkodó kulturális jegyeiktől. A logika ennek ellenére ugyanúgy emberi tevékenység terméke, mint például a nyelv.

Vannak azonban a viselkedésnek olyan jellegzetességei, amik normáknak tekinthetők, és ténylegesen egyetemesek. Ilyenek azok a normák, amik a fajspecifikus viselkedéskészletet egy részét szabályozzák. Az etológiában a vérfertőzési tabu, és a csoport tagjai közötti gyilkosság tabuját tekintik ilyen egyetemes tabunak.¹

Játék:

Tekintsük át, hogy milyen normákat, szabályrendszereket ismerünk kultúránkban, mi a tabu, és mi mit tekintünk annak, mi számít tabunak az intézeten belül?

Reflektálás:

Az első modulok feldolgozása közben ügyeljünk az órák menetének kialakítására. Fontos a kölcsönös kommunikáció, egymás meghallgatása és véleményünk elfogadása.

¹<http://ktnye.akti.hu/index.php/Norma>

Állampolgári ismeretek 2.

Jogi alapfogalmak

Ráhangelődés:

11

Legális lehet a marihuána Csehországban 2012.08.27. MTI

Várhatóan jövő tavasszal lesznek törvényesen árusíthatók a marihuána alapú gyógyszerek Csehországban. A szerből egy adag 1200 cseh koronáért, vagyis körülbelül 13500 forintért lesz megvásárolható. A szükséges törvénymódosítást, amely engedélyezné a kender egészségügyi felhasználását, a cseh parlament első olvasatban már jóváhagyta, a végső szavazásra az ősszel kerül sor.

Cseh szakértők szerint a készítményeket egyebek között reuma, HIV-fertőzés, epilepszia, Parkinson-kór és több más betegség gyógyításánál fogják alkalmazni. A gyógyszerekhez elektronikus vény birtokában lehet majd hozzájutni, amelyet csak szakorvos írhat fel. A nyilvántartásból kiderül, melyik orvos írta fel a gyógyszert, valamint az is, hogy melyik beteg mikor és mennyi gyógyszert kapott. A kérdéses szerekből tizennyolc éven aluliak nem vásárolhatnak.

Feladat megjelölés: Olvassuk el figyelmesen a szöveget, húzzuk alá azokat a szavakat, melyeket nem ismerünk!

Szövegfeldolgozási szempontok:

Mit jelent a „legális” kifejezés?

Mit jelentenek a marihuána, HIV kifejezések?

Mit jelent az elektronikus vény? Stb.

Fogalmak:

Legális: törvényes, jogos.

Marihuána: Az indiai kender drogja, kábítószer.

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

Jelentésteremtés

Jogi alapfogalmak megismerése. Az előző foglalkozáson tanultakat ismételjük át, legalább a fogalmak erejéig. Térjünk ki ismét a norma fogalmára!

A továbbiakban a köznyelvben is gyakran használt jogi szakkifejezéseket tekintjük át, melyek megértése szükséges a tananyag sikeres feldolgozásához, s emellett mindennapi életünk részét is képezik.

12

A jog hatályossága:

Hatályosság:

Azt mutatja meg, kikre, milyen területen és időben lehet használni a jogszabályt:

- személyi
- területi
- időbeli hatály

Személyi hatály: kikre kell alkalmaznia jogszabályt. Pl.: felsőoktatási törvény

Területi hatály: milyen területen kell alkalmazni az adott jogszabályt.

Időbeli hatály: a jogszabály időbeli hatálya a hatályba léptetés és a hatályon kívüli helyezés közötti időszakra terjed ki.

Jogalany:

- magánszemély
- jogi személy
- jogi személyiséggel nem rendelkező

A jogalanyt jogok illetik, és kötelezettségek terhelik. A jogalanyiség és a jogképesség szinonima fogalmak. Jogalany perelhet és perelhető. Az ember az élve születés után haláláig jogképes.

Jogképesség:

- Az embernek, mint jogalanynak az a képessége, hogy jogai és kötelezettségei legyenek.
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 8. §-a és az Alkotmány 56. §-a szerint a Magyar Köztársaságban **minden ember jogképes**.
- A jogképesség általános, minden embert megillet.

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

- Egyenlő, mert az emberek között a jogképesség terjedelme szempontjából nincsenek különbségek. Életkorra, nemre, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő.
- Feltétlen, mert a jogképesség mindennemű feltétel nélkül megilleti a jogalanyt.

Cselekvőképesség:

- Az embernek az a joga, hogy saját akaratnyilatkozatával, saját nevében szerezhessen jogokat és vállalhat kötelezettségeket.
- A cselekvőképesség kizárólag azt az embert illeti meg, aki ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel rendelkezik, akaratnyilatkozatát szellemi és/vagy testi fogyatékosága nem akadályozza.
- A cselekvőképéses személy maga köthet szerződést, tehet egyéb jognyilatkozatokat, illetve a hozzá intézett jognyilatkozatokat elfogadhatja.

Természetes személy:

Magánszemély.

Jogi személy:

Szervezet az állam által elismert szervezeti formában működik. Önálló vagyonnal rendelkezik (tevékenységéért vagyoni felelősséggel tartozik). Bíróságnál vagy valamilyen állami szervnél nyilvántartásba veszik (a cégeket a cégbíróságon jegyzik be). Konstitutív hatállyal bír a jogi személy nyilvántartásba vétele. A nyilvántartásból való törléssel megszűnik a jogi személy.

Jogszabály kihirdetése:

- Magyar Közlöny
- Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteményében tartják nyilván a jogszabályt.

Játék:

Válasszunk ki egy résztvevőt a csoportból és adjunk „teljhatalmat a kezébe” –vagyis hozassunk vele döntéseket, amelyeket a csoport többi része a szituációtól függően (államforma) elfogad vagy elutasít. Itt kitérhetünk a hatalommal való szembeszegülés formáira is.

Reflektálás:

A jog életünk részét képezi, de mivel ismereteink csekélyek e tárgyban, idegenkedve tekintünk a jogi kifejezésekre. Az alapfogalmak (egy részének) elsajátítása, megértése segíthet abban, hogy tudásunkat továbbfejlesszük.

Állampolgári ismeretek 3.

Jogi alapfogalmak 2.

Ráhangelődés:

15

Kihelyezett kormánybiztos tájékoztató keretében a Zala megyei Pórszombaton koccintottak az első szabadon főzött pálinkával, amelyet már a hétfőn hatályba lépett törvénymódosítás után pároltak.

A jogszabályváltozás lehetővé teszi, hogy családi fogyasztásra 100 liter 43 alkoholfokos, vagy 50 liter 86 fokos pálinkát főzzön bárki, saját gyümölcsösből vagy erre a célra vásárolt cefréből. Aki a jövedékiadó-mentesen engedélyezett mennyiségen felül főz vagy eladásra szánja italát, annak az eddigi szabályok szerint kell az adót megfizetnie – emlékeztetett Nagy Anna kormánybiztos.

Ami a franciáknak a konyak, az oroszoknak a vodka, a skótoknak a whisky, az a magyaroknak a pálinka. 2002-től az Európai Unió által is elismerten csak a Magyarországon termelt gyümölcsből készült és itt párolt, majd palackozott ital nevezhető pálinkának – mondta el V. Németh Zsolt vidékfejlesztésért felelős államtitkár.

<https://hirkozpont.magyarorszag.hu/hirek/palinka20100927.html>

Feladat feldolgozás:

Miért kellett meghozni ezt a törvényt?

Jelentésteremtés

Jogi alapfogalmak megismerése 2.

Áttekintjük a jogalkotás szintjeit, milyen testület hozhat ránk nézve kötelező érvényű szabályokat?

Jogforrás:

Kétféle értelemben használjuk:

1. Jogszabály
2. Jogalkotó szerv

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Jogalkotó szervek:

Kormány:

Rendeleteket alkot, a végrehajtás funkciójában alkothat rendeleteket. Jogköre korlátozott, csak abban a jogkörben alkothat rendeleteket, amire a törvényben engedélyt kapott.

Jelölése:

16

- rendelet
- 13/1999 (IV. 22) → sorszám/év (hónap nap)

Miniszterek: (jogalkotás hatásköre)

Kormányelnök:

Jelölése:

- 13/1999 (IV. 20) OMr

Önkormányzatok képviselő testületei:

Törvényben kapott felhatalmazás alapján alkothatnak rendeleteket.

Jelölése:

- 13/1999 (IV. 22)

Alacsonyabb szintű jogszabály nem ütközhet magasabb szintű jogszabállyal.

Az állami irányításnak a jogszabályokon kívül vannak egyéb eszközei is:

- határozatok
- miniszteri utasítások
- KSH rendelkezései
- Szabványok
- A legfelsőbb Bíróság is ad ki irányelveket.

Játék:

Nézzük meg, hogy az intézetben milyen szabályok határozzák meg a mindennapi működést?

Reflektálás:

Fontos azt tudatosítani a résztvevőkben, hogy ismernünk kell a ránk vonatkozó jogszabályokat, azok nem ismerete nem mentesít a hatályuk alól.

Állampolgári ismeretek 4.

Alkotmány, az állami szervek

Ráhangelódás:

Alkotmány

17

1. cikk

(1) MAGYARORSZÁG legfőbb népképviseleti szerve az Országgyűlés.

(2) Az Országgyűlés

- a) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét;
- b) törvényeket alkot;
- c) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását;
- h) határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről;
- j) közkegyelmet gyakorol;

(1) Az országgyűlési képviselőket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson, sarkalatos törvényben meghatározott módon választják.

Fogalom:

Alkotmány:

Magyarország Alaptörvénye (korábban alkotmánya) a magyar jogi hierarchiában a legfelsőbb jogszabály, amely 2012. január 1-jén lépett hatályba.

Az Országgyűlés az Alaptörvényben szabályozza Magyarország jogrendjét, az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit, meghatározza az államszervezetre vonatkozó alapvető szabályokat. Mivel az Alkotmány az állam legmagasabb szintű törvénye, egyetlen más jogszabály sem lehet ellentétes vele, efelett az Alkotmánybíróság örökdik.

Jelentésteremtés

Államszervezet és alkotmány. Ismerjük meg az államszervezet felépítését leíró törvényt, az alkotmányt!

Az Alkotmány módosításához, valamint az Alkotmányban meghatározott egyes döntések meghozatalához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

18 15 fejezetből áll:

1. Általános rendelkezések.
2. Országgyűlés.
3. Köztársasági elnök.
4. Alkotmánybíróság.
5. Ombudsman.
6. Állami számvevőszék és MNB.
7. Kormány.
8. Fegyveres erők és rendőrség.
9. Helyi önkormányzatok.
10. Bírói szervek.
11. Ügyészség.
12. Alapvető jogok és kötelezettségek.
13. Választások alapelvei.
14. Magyar Köztársaság fővárosa és nemzeti jelképei.
15. Zárórendelkezések (ebben ad felvilágosítást az alkotmány szabályozására).

Feladat:

Próbáljuk meg körülírni, hogy melyek az egyes állami szervek feladatai!

Reflektálás:

Az alkotmány meghatározza a magyar állam rendjét, azt a hivatalrendszert, ahol mindennapjainkat megéljük, ezért fontos megismerése.

Jogi és állampolgári ismeretek 6.

Európai uniós ismeretek

Ráhangelődés:

19

Uniós eljárás indult a telekomadó miatt. Index/portfolio.hu.2012. október 19.

Az Európai Bizottság az Európai Unió Bírósága elé vitte a magyarországi telekomadó ügyét, miután júniusban már figyelmeztető levelet küldött a kormánynak. A költségvetés szempontjából jelentős tétel sorsa forog kockán.

Az Európai Bizottság az Európai Unió Bírósága elé vitte a magyarországi telekomadó ügyét, így a 2010-ben bevezetett távközlési különadóval kapcsolatos 2010 végén elindított kötelezettségszegési eljárás hivatalosan is a harmadik szakaszába lépett. A költségvetés szempontjából jelentős tétel sorsa forog kockán. A kiskereskedelmi különadó után ez már a második válságadó, melynek ügye Luxemburgba kerül, írja a portfolio.hu.

A bíróság pénteken azt közölte, hogy az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen az Európai Unió Bíróságán a 2010-ben bevezetett távközlési különadó miatt.

Feladat megjelölés: Olvassuk el figyelmesen a szöveget, húzzuk alá azokat a szavakat, melyeket nem ismerünk!

Feldolgozási szempont: Miért fontos az EU számára Magyarország költségvetése? Mi közünk van (lehet) nekünk, magyaroknak ehhez az intézkedéshez?

Fogalmak:

Európai Bizottság

Az Európai Bizottság az Európai Unió (EU) döntés-előkészítő, végrehajtó, döntéshozó, ellenőrző és képviseleti szerve. Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa mellett egyike az EU három fő

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

kormányzati intézményének. Legfőbb feladata a jogszabályok kezdeményezése és becikkelyezése, valamint az uniós szerződések őreként tevékenykedik, amik az EU jogalapját jelentik. Az Európai Bizottság tevékenysége nagyon sok párhuzamot mutat a nemzeti kormányok végrehajtó testületével, de csak korlátozottan rendelkezik végrehajtó és döntéshozó feladatokkal.

Európai Bíróság

20

Az Európai Bíróság - vagy teljes nevén az Európai Unió Bírósága - az Európai Unió legfelsőbb jogértelmező fóruma. Az Európai Unió Bíróságának 1952-ben történt alapítása óta feladata, hogy biztosítsa „a jog tiszteletben tartását” a Szerződések „értelmezése és alkalmazása során”.

A Bíróság az uniós jog értelmezésével foglalkozik, hogy biztosítsa annak valamennyi uniós tagállamban történő egységes alkalmazását. Emellett az uniós kormányok és az uniós intézmények közötti jogvitákat rendezi. Magánszemélyek, vállalatok és más szervezetek szintén a Bírósághoz fordulhatnak, ha jogaikat véleményük szerint egy uniós intézmény megsértette.

Jelentésteremtés

Magyarország független, szuverén állam, de egyben az Európai Unió tagja is. Fontos tudni a magyar állampolgárok számára, hogy ez hogyan gyakorolhat hatást életükre.

2/A. § (1) A Magyar Köztársaság az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az Európai Uniót, illetőleg az Európai Közösségeket (a továbbiakban: Európai Unió) alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - egyes, Alkotmányból eredő hatásköreit a többi tagállammal közösen gyakorolhatja; e hatáskörgyakorlás megvalósulhat önállóan, az Európai Unió intézményei útján is.

Az Európai Unió vagy EU (angolul *European Union (EU)*, franciául *Union Européenne (UE)*, németül *Europäische Union (EU)*, olaszul *Unione Europea (UE)*, spanyolul *Unión Europea (UE)*) részben kormányközi (intergovernmentális), részben pedig nemzetek fölötti (szupranacionális) integráció, amely jelenleg 27 európai államot foglal magában. Az Európai Unió ezen a néven 1992-ben jött létre az Európai Unióról szóló szerződéssel (ismertebb nevén a Maastrichti Szerződéssel); ez

a szerződés 1993. november 1-jén lépett hatályba. Az EU számos jellegzetessége létezett azonban már 1992 előtt is; elődjeinek története az 1950-es évekre nyúlik vissza.

Négy fő intézménye van: az Európai Unió Tanácsa, az Európai Parlament, az Európai Bíróság és az Európai Bizottság. Mindegyiknek külön elnöke, külön szerepe és külön felelőssége van.

21

Az EU tevékenysége a politika minden területét felöleli, az egészségügytől a gazdaságpolitikán át a külügyekig és a védelmi kérdésekig. Az EU egyik legfontosabb tevékenysége az egységes piac létrehozása és fenntartása, melynek elemei a vámunió, a közös pénznem (amelyet a 27 tagállam közül eddig 16 vett át), a közös agrárpolitika és a közös halászati politika.

Magyarország 2004. május 1-jén lett az Unió tagjává.

Feladat:

Vizsgáljuk meg, hogy a résztvevők számára milyen lehetőségeket hordoz az a tény, hogy ők egyben az Európai Unió állampolgárai is egyben.

Szemponatok:

Munkavállalás, oktatás, európaiság eszméje. Kötelezettség az EU felé. Pályázati lehetőségek.

Reflektálás:

Az Európai Unió számos lehetőséget hordoz, elsősorban a munkavállalás és az oktatás területén. A társadalmi hátrányok, az előítéletesség leküzdésére is alkalmas lehet a külföldi munkavállalás.

Jogi és állampolgári ismeretek 7.

Országgyűlés szerepe

Ráhangelődés:

XXXI. cikk

22

- (1) Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére.
- (2) Magyarország önkéntes honvédelmi tartalékos rendszert tart fenn.
- (3) Rendkívüli állapot idején, vagy ha arról megelőző védelmi helyzetben az Országgyűlés határoz, a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek.
Ha a hadkötelezett lelkiismereti meggyőződésével a fegyveres szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen, fegyver nélküli szolgálatot teljesít. A katonai szolgálat teljesítésének formáit és részletes szabályait sarkalatos törvény határozza meg.
- (4) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára rendkívüli állapot idejére — sarkalatos törvényben meghatározottak szerint — honvédelmi munkakötelezettség írható elő.
- (5) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében — sarkalatos törvényben meghatározottak szerint — polgári védelmi kötelezettség írható elő.
- (6) Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében — sarkalatos törvényben meghatározottak szerint — mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.

Feladat megjelölés: Olvassuk el figyelmesen a szöveget, húzzuk alá azokat a szavakat, melyeket nem ismerünk!

Feldolgozási szempont: Mikor lehet szükség ennek a törvénynek az alkalmazására, milyen hatással lehet mindennapi életünkre?

Jelentésteremtés

Magyarország független, szuverén állam, a törvényhozás szerve az országgyűlés.

Hogyan működik a Parlament?

- Az alkotmány leszögezi, hogy a legfőbb államhatalmi és népképviselői szerv az országgyűlés.

23

Az országgyűlés hatáskörei:

- megalkotja a Magyar Köztársaság alkotmányát
- törvényeket alkot
- megállapítja az államháztartás mérlegét, költségvetés szabályait
- dönt a kormány programjáról
- nemzetközi szerződéseket köt meg
- hadi állapot esetén dönt a rendkívüli állapotról
- szükségállapot kihirdetése és hatásköre.

Az országgyűlés határozza meg:

- köztársasági elnököt
- miniszterelnököt
- alkotmánybíróság tagjait
- országgyűlési biztosokat
- az Állami Számvevőszék elnökét, alelnökét, számvevőit
- legfőbb ügyészt
- Legfelsőbb Bíróság elnökét

Közkegyelmet is gyakorolhat (a Köztársasági elnöknek kegyelmi jogköre van, rendszerváltás után sokan részesültek közkegyelemben).

Hogyan épül fel az országgyűlés?

- demokratikusan megválasztott képviselőkől áll az országgyűlés
- tevékenységüket a köz érdekében végzik
- a képviselőknek mentelmi joga van
- költségtérítésben részesülnek annak érdekében, hogy munkájukat megfelelően végezzék

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

- országgyűlési képviselők megbízatása választás során jön létre.

Országgyűlési képviselő megbízásának megszűnése:

- befejezi a megbízatást
- a képviselő halála esetén
- összeférhetetlenség kimondása
- lemondás, választójog elvesztése.

24

Ki nem lehet országgyűlési képviselő?

- köztársasági elnök
- alkotmánybíróság tagja
- állampolgári jogok országgyűlési biztosa
- ÁSZ tagja, elnöke, elnökhelyettese, számvevői
- Bíró
- Ügyész
- Államigazgatási szerv dolgozója
- Fegyveres erők hivatásos tagjai

Képviselő lehet: politikai államtitkárok, kormánytagok.

Országgyűlési képviselő jogállásáról szóló törvény megalkotásához 2/3-os többség szükséges.

Lemondását be kell jelenteni. A képviselői jogviszony így szűnik meg:

- lemond a mandátumáról
- választójog elvesztése
- állampolgárság megváltoztatása
- közügyektől való eltiltás
- cselekvőképesség elvesztése
- szabadságvesztés esetén
- akit a bíróság jogerős ítélete kényszergyógykezelté nyilvánít (büntetőjogi intézkedés és nem büntetés)

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Az országgyűlésről:

Az országgyűlés élén az elnök és az alelnök áll, ők választják az országgyűlés jegyzőjét és a tagokat. Bizottságokat alakít, melyek lehetnek állandóak és nem állandóak. Egy ügy esetén is létrehozhat bizottságot, pl.: Mécs Bizottság.

Évente 2 rendes ülészakot tartanak. Az országgyűlést a köztársasági elnök hívja össze, 1 hónapon belül, tehát a köztársasági elnök hívja össze az alakuló ülést és a választás után 1 hónapon belül össze kell hívnia.

Az országgyűlés működését házszabály megalkotásával rögzítik. A köztársasági elnök közlönyben hirdeti ki a törvényeket. Az alkotmány biztosítja a köztársasági elnöknek és az országgyűlésnek, hogy az országgyűlést feloszlassa.

Feladat:

Mit láthatunk egy országgyűlési képviselő munkájából?

Reflektálás:

Az országgyűlés munkája nem átlátható a hétköznapi ember számára. A felelős véleményalkotás megköveteli az országgyűlés feladatainak és jogkörének ismeretét.

Jogi és állampolgári ismeretek 9.

Pártok, választások

Ráhangelődés:

26

Fidesz, MSZP, Jobbik, MDF - nem csak ezek az unalomig ismert pártok akarnak indulni az áprilisi országgyűlési választásokon, van néhány kisebb és jó pár kifejezetten egzotikus párt, amelyik szeretne bejutni a parlamentbe. Az 1990-es évek végének legendás minisztere, Torgyán József megint próbálkozik, indulna a választáson egy olyan szervezet is, amely a politika mellett kedvezménykártya rendszert üzemeltet, az SMS Demokraták pedig hirdetésben keresnek képviselőjelölteket.

Pártot alapítani nagyon könnyű, ezért is van mintegy 170 Magyarországon. Elég tíz ember, akik egy alakuló ülésen elfogadják a párt programját, alapszabályát és megválasztják tisztviselőit. Ha formailag minden rendben, a pártot a bíróság nyilvántartásba veszi. Az Országos Választási Bizottság a választások előtt szinte automatikusan regisztrálja a törvényesen működő, és egy erre rendszeresített nyomtatványon jelentkező pártokat.

<http://www.origo.hu/itthon/valasztas2010/kampanynaplo/20100208-valasztas-2010-nyilvantartasba-vett-kis-partok.html>

Feladat megjelölés: A résztvevők milyen pártokat ismernek? Hogyan lehet egymástól megkülönböztetni a pártokat?

Feldolgozási szempont:

Pártok osztályozása programjuk szerint

Fogalom:

Párt: Pártnak nevezzük azt a társadalmi szervezetet, amelyet rendszerint egy alapító tag vagy egy alapító közösség hoz létre azzal a céllal, hogy az adott társadalomban a politikai hatalomból

részesüljön, többnyire választások révén. Lényeges kellékei a párt ideológiája vagy programja, amelynek rendszerint előzményei, jeles képviselői, teoretikusai és reprezentatív irányzatai vannak. Fontos a regisztrált tagság, a rendszeres találkozás, gyűlés vagy kongresszus, a tisztségviselők kinevezésének módja stb. Törvényi kereteit az egyesülről szóló törvény rendelkezései, valamint az alapszabály tartalmazzák.

27 A párt elismertségét a választásokon elért szavazatok mennyisége adja, míg anyagi támogatásáról az egyes országok kormányai szintén eszerint rendelkeznek. A pártok jellegzetes módon szakadnak és egyesülnek, illetve egymást rombolják, többnyire a pártból elüldözött vagy onnan kiváló tagjaik révén.

A pártok jellemzői:

- megosztottság – konfliktus kifejezői
 - érdekek, ideológia alapján megosztják a társadalmat
- a rész az egészet képviseli
 - nem partikuláris érdekeket közvetítenek
 - alapvetően a közjó érdekében tevékenykednek
- mai pártok
 - a polgári társadalom képviselőjében tevékenykednek
 - hierarchiával rendelkeznek
 - programjaikban alternatívákat kínálnak a társadalmi problémák megoldására
 - az állam és a társadalom között közvetítenek
 - programjuk a közjóra, általános érdekekre irányul
 - céljaik sokrétűek, megvalósításukhoz a teljes kormányzati hatalom elnyerésére törekednek

Jelentésteremtés

Választással összefüggő szabályok:

Aktív és passzív választójog.

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.
Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**
Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**
4031 Debrecen, István út 33. VI/20.
Tel/fax: +36 52 410 640
e-mail: orszagostranzit@gmail.com

- aki választ, annak elég az ideiglenes lakóhely
- aki választható, annak állandó lakhellyel kell rendelkeznie.

Kizárt a választójogból:

- akit a bíróság gondnokság alá helyezett
- akit a bíróság a közügyek gyakorlásától jogerősen eltiltott
- akit büntetés-végrehajtási intézetben szabadságvesztését tölti
- akit a bíróság jogerős határozatával kényszergyógykezelésre ítélt
- aki elmeállapotára való tekintettel nem büntethető

28

Választási eljárás:

- általános → mindenkit megillet
- egyenlő szavazata van mindenkinek
- titkos
- közvetlen választójog

Általános választójog: mindenkit megillet, aki 18 éves, magyar állampolgár, lakóhelye itt van.

Egyenlő választójog: senkit nem illet meg másként, mindenkit egyenlőképpen illet.

Titkos választójog: ha valahol nincs biztosítva a titkosság feltétele, akkor törvénysértő.

Közvetlen választójog: az országgyűlési képviselőket, önkormányzati képviselőket, polgármestereket mi választjuk.

Feladat:

Ki volt választásokon a résztvevők közül? Mondják el a többieknek, hogy mi a teendő a választásokkal kapcsolatban, hogyan kell szavazni, stb.

Reflektálás:

A választójog gyakorlása felelős állampolgári viselkedés. Napjaink politikailag megosztott világában elengedhetetlenül fontos, hogy az állampolgárok tisztán lássanak a politikai pártok programjai, ígéretei között, s felelős döntést tudjanak hozni.

Jogi és állampolgári ismeretek 10.

Kisebbségek, romák helyzete

Ráhangelődés:

Európában sehol sem jó cigánynak lenni

29

2009. október 3. Index

Európa legnagyobb létszámú kisebbsége a cigányság. A román cigányok helyzete a legrosszabb, akiket egykor rabszolgasorban tartottak. Olaszországban a romák kitoloncolása mellett döntött a kormány, Bulgáriában nem engednék őket szülni, Spanyolországban pedig hivatalosan nem vesznek róluk tudomást. A cigányokról szóló sorozatunkban szó volt már a segélyezésről, a bűnözésről, a munkáról, arról, hogy egyáltalán ki a cigány, most pedig a legtöbb európai cigánynak otthont adó országok romahelyzetét összegeztük.

Az Európa Tanács adatai szerint Európa legnagyobb létszámú kisebbsége a roma. A becslült létszámok szerint az EU-ban Románia, Bulgária és Spanyolország után nálunk van a legnagyobb létszámú közösség (az EU-n kívül Törökországban és Oroszországban lakik több cigány, mint itthon.)

A létszámában legnagyobb roma közösségeket elszállásoló EU-s országokban hasonlóan rossz, de inkább rosszabb helyzetben élnek a romák, mint Magyarországon, sőt, kisebbségi jogaik állapota még kellemetlenebb, mint itthon.

Más országban is cigány a cigány

Romániában él a legtöbb európai cigány. Hivatalosan a teljes népesség 2,5 százaléka, vagyis 535 ezer, ám egyes becslések szerint valójában akár 2,5 millió is lehet a közösség létszáma. Európában itt tartották egyedülként rabszolgasorban a cigányokat (csak 1865-ben szabadultak fel), majd a modern időkben 1990 és 1993 között brutális antiroma pogromok tépázták a romániai cigányok életét. A többségi lakosság és a romák között mindennaposak a feszültségek, sőt, a kisebbségi magyar lakosság és a romák között is. Erdélyben, a csíkszentmártoni magyarok a kétszáz fős helyi cigány

közösség kitelepítését kérték. A konfliktusban a cigányok egy magyar családot bántalmaztak, a magyarok pedig Molotov-koktélokot dobtak a cigányok házára.

A spanyolok nem tekintik a cigányt cigánynak

A spanyolországi, gitanónak nevezett cigányoknak nincs semmilyen politikai védelmük. Magyarországtól eltérően nem tekintik a cigányokat etnikai kisebbségnek, ezért semmilyen (identitásuk, kultúrájuk, nyelvük védelmére irányuló) kisebbségi jog nem illeti őket. Nincs állami, sem kormányzati szervezet, amely speciálisan a cigányokkal foglalkozna, de az állampolgárok egyenlő bánásmódját sem felügyeli semmilyen hatóság, pedig azt a kisebbségekre vonatkozó EU-s direktíva elvárja.

30

Ne szüljenek a bolgár cigánylányok!

Bulgáriában a roma közösség nyelvhasználatában, vallásában, életstílusában és jellemző foglalkozásait illetően is annyira heterogén, hogy a cigányságkutatók még azon is vitáznak olykor, hogy közösségnek lehet-e egyáltalán a bolgár romákat nevezni. A romák fele városban, másik fele faluban lakik, 44 százalékuk ortodox, 39 százalékuk muzulmán, 13 százalékuk protestáns vallású, különféle dialektusokat beszélnek.

A csoport helyzete annyiban mindenesetre közös, hogy szociális helyzetük rossz, a magyar cigányokénál is rosszabb, a romániai cigányokéval vetekszik.

A társadalomkutatók azt írják, Bulgáriában az egész roma társadalom kasztszerűen van kirekesztve a többségi társadalomból. Talán ezért is fordulhat elő, hogy olykor kormányzati szintű kirohanásokat indítanak a politikusok a cigányok ellen. 2006-ban a bolgár egészségügyi miniszter az egészségügyi törvény módosítására vonatkozó javaslatában azt kezdeményezte, hogy tiltsák el a szüléstől a 18 év alatti nőket. Gajdarszki egyértelműen kijelentette, hogy az új törvényjavaslat elsősorban a Bulgáriában élő etnikai kisebbségekhez tartozó fiatal nőket célozza meg. Ugyanabban az évben Dimitar Sztojanov, az Európai Parlament Bulgáriából delegált megfigyelője küldött romaellenes kirohanásokkal tarkított elektronikus körlevelet a parlament valamennyi képviselőjének, amelyben többek között Járóka Líviát gyalázta, és ezzel kiváltotta a nemzetközi közvélemény felháborodását.

http://index.hu/belfold/2009/10/03/mas_orzagban_ki_a_cigany/

Feladat megjelölés: A résztvevők milyennek látják a magyarországi romák helyzetét? A szöveg alapján hasonlítsák össze a magyarországi és más európai országok helyzetét!

Fogalom:

Kisebbség:

31

A kisebbség társadalmi értelemben egy adott társadalmon belül többé-kevésbé elkülöníthető, sajátos azonosságtudattal rendelkező (például etnikai, vallási vagy egyéb) csoport.

A kisebbség két típusa:

- Nemzeti kisebbség: Egy adott társadalom azon tagjainak csoportja, akik nem a többségi nemzettel azonosulnak, hanem egy olyan másik nemzettel, amelynek van állama vagy ennek létrehozására törekszik.
- Etnikai kisebbség: Minden egyéb olyan kisebbségben élő népcsoport, amely nem határozható meg a modern *nemzet* fogalmával, de amelynek tagjai a többségtől jelentősen eltérő közös kulturális identitással bírnak (önálló nyelv). Vagy éppen nemzeteken átnyúló identitást mutatnak (például a több különböző anyanyelvvvel rendelkező romák vagy a zsidók).

Jelentésteremtés

A kisebbségeket megillető jogok az Alkotmányban is helyet kaptak.

60. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.

(2) Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon akár egyénileg, akár másokkal együttesen nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa, vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolhassa vagy taníthassa.

68. § (1) A Magyar Köztársaságban élő nemzeti és etnikai kisebbségek részesei a nép hatalmának: államalkotó tényezők.

(2) A Magyar Köztársaság védelemben részesíti a nemzeti és etnikai kisebbségeket. Biztosítja kollektív részvételüket a közéletben, saját kultúrájuk ápolását, anyanyelvük használatát, az anyanyelvű oktatást, a saját nyelven való névhasználat jogát.

(3) A Magyar Köztársaság törvényei az ország területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőit biztosítják.

(4) A nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.

(5) A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Feladat:

Értelmezzük a szöveget! A résztvevők mit gondolnak a kisebbségek jogainak helyzetéről, milyenek személyes tapasztalataik?

Fogalmak:

Előítélet:

Az **előítélet** a tényeken, vagy hibás, merev általánosításon alapuló előre kialakított vélemény. Allport meghatározása szerint az előítélet valamely személlyel szemben érzett idegenkedő vagy ellenséges attitűd, melynek alapja pusztán annyiban van, hogy az illető személy egy adott csoporthoz tartozik, és ennek következtében feltételezik róla, hogy a csoportnak tulajdonított negatív tulajdonságokkal ő is rendelkezik.

Diszkrimináció:

A diszkrimináció kifejezés emberek és dolgok bizonyos (nemkívánatos) tulajdonságok alapján történő (hátrányos) megkülönböztetésére vonatkozik. A latin eredetű szó önmagában szétválasztást, megkülönböztetést jelent. Szociológiai értelemben olyan bánásmód, amely az embereket valamely meghatározott csoporthoz tartozásuk miatt különbözően kezeli, ami jellemzően egyes csoportok tagjait előnyösen, míg másokat hátrányosan érint.

A diszkrimináció különböző dimenziók mentén valósulhat meg:

- faji alapon – az embereket faji hovatartozásuk alapján különítik el; leggyakrabban ennek a feketék és a román esnek áldozatul; elterjedt elnevezése: rasszizmus

- etnikai alapon – általában többnemzetiségű országokban a nemzeti kisebbségeket érheti hátrányos megkülönböztetés (anyanyelv használatban való korlátozás, oktatáshoz, kultúrához való hozzáférés, stb.); magyar nyelvterületen a határon túli kisebbségek kerültek sokszor ilyen helyzetbe a történelem során; elterjedt elnevezése: sovinizmus
- fogyatékoság alapján – látható testi vagy szellemi fogyatékoság alapján történő megkülönböztetés.

Reflektálás:

A magyar lakosság jelentős része előítéletes valamely kisebbséggel szemben. A csoporton belül is vannak előítéletekkel rendelkezők!

Fontos rávilágítani az előítéletes gondolkodás gyökereire, arra, hogy hogyan segíthetünk ezek enyhítésében, feloldásában.

Jogi és állampolgári ismeretek 11.

Állampolgári jogok

Ráhangelódás:

34

Heti egy zuhany a Venyige utcában

2010. február 8. Független Hírügynökség

Megalázó körülmények, túlterhelt személyzet, így jellemezte az ombudsman a Venyige utcai büntetés-végrehajtási intézetet. Akik ugyanis ott vannak előzetes letartóztatásban, átlagosan napi 22-23 órát töltenek bezárva a zárkájukban, feleakkora helyen, mint a jogszabály előír, ráadásul hetente egyszer fürödhetnek öt percig.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa az elmúlt években már többször vizsgálta az előzetes letartóztatásban lévők körülményeit.

Sérül a méltósághoz való jog

Azt tapasztalta, hogy a jogszabályokban előírtaknál kétszer több embert tartanak fogva, ez pedig súlyosan sérti az előzetes letartóztatásban lévők emberi méltósághoz való jogát. A személyzet ráadásul - a létszámhiány miatt - túlterhelt.

A biztos szerint az Európai Börtönszabályokban megfogalmazott követelmények nem érvényesülnek. Az előzetes letartóztatásban lévők körülményei ráadásul rosszabbak, mint az elítélteké.

http://index.hu/belfold/2010/02/08/heti_egy_zuhany_a_venyige_utcaban/

Feladat megjelölés: A résztvevők milyennek látják a fogvatartottak helyzetét?

Fogalom:

Állampolgári jogok országgyűlési biztosa (ombudsman):

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Az ombudsman, magyar nevén országgyűlési biztos, olyan saját hivatallal rendelkező, a parlamentek által megválasztott köztisztviselő, aki tevékenységében más állami szervektől független, és csak az őt megválasztó országgyűlésnek tartozik felelősséggel. Az ombudsman feladata elsősorban a közigazgatásban, de az igazságszolgáltatás kivételével valamennyi állami szervnél, panasz alapján vizsgálat indítása, a jogsértőnek talált gyakorlatról a szerv értesítése és a panaszos jogainak képviselése. Az ombudsman nem hozhat kötelező intézkedéseket, nem alkalmazhat jogi szankciókat.

Jelentésteremtés

Állampolgári jogaink:

Állampolgárokkal kapcsolatos szabályok:

- születés
- honosítás vagy visszahonosítás
- családjogi aktusok, pl.: házasság; örökbefogadás; apasági és anyasági eljárás;

Állampolgári jogok és kötelezettségek:

Politikai szabadságjogok:

- egyesülési és gyülekezési jog 1982. évi. II. tv.
- szólás és sajtószabadság
- lelkiismereti és vallásszabadság

Személyes szabadságjogok:

- személy sérthetlensége
- levéltitok sérthetlensége
- magánlakás sérthetlensége
- személyes adatok védelme

Gazdasági, szociális, kulturális jogok:

- munkához való jog
- szociális biztonsághoz való jog (minimális biztonság, napi egyszeri meleg étel)
- pihenéshez való jog
- egészséghez való jog
- művelődéshez való jog

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

- tanításhoz és tanuláshoz való jog
- az élethez való jog
- az emberi méltósághoz való jog
- ártatlanság véelme
- senkit nem lehet bűnösnek tekinteni mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozatban meg nem állapítja
- törvény előtti egyenlőség
- jogorvoslati jogosultság

A védelem joga:

Aki büntetőeljárásban vesz részt, joga van védői meghatalmazásra. Pl.: fiatalok és fogyatékosággal élők esetében kötelező a védő alkalmazása, ha ő maga nem hatalmaz meg védőt, akkor a hatóság rendeli ki.

Szabad mozgás joga:

Utazás, lakóhely megválasztásának szabadsága.

Az alkotmány polgári kötelezettségeket is meghatároz:

- honvédelmi kötelezettség
- közterhek viselésének a kötelezettsége: adó; illeték; vám

Jogkövetés:

Jogszabályok betartásának kötelezettsége.

Tankötelezettség:

A gyermekek tanításának kötelezettsége (16 év), ha a szülő nem tesz eleget kötelezettségének, megbüntetik. Nem jogosult iskoláztatási támogatásra, aki nem jár iskolába.

Feladat:

Értelmezzük a szöveget! A résztvevők mit gondolnak állampolgári kötelezettségeikről? Hogyan teljesítik azokat?

Reflektálás:

Az Alkotmány rendelkezik állampolgári jogainkról és kötelezettségeinkről. Ismeretük fontos a felelős állampolgári lét kialakításához.

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Tranzitfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Gazdasági és pénzügyi ismeretek 1.

Költségvetés

Ráhangelődés:

38

"A kormány által tervezett 3,8 százalékos hiánycél csak papíron jöhet ki, úgy, hogy az állami vállalatoknál, a Magyar Nemzeti Banknál, illetve számos más területen felhalmozódó és csak később jelentkező hiányadatokat elhallgatják" - fogalmazott hétfőn Orbán Viktor, a Fidesz elnöke, aki szerint reálisan 7,5 százalékos hiánnyal kell számolni a 2010-es költségvetésben. Hasonló kritikát fogalmazott meg a Fidesz alelnöke, Varga Mihály egykori pénzügyminiszter is, ami arra utal, hogy a választási győzelemre esélyes párt már elkezdte felkészíteni a lakosságot és a piacokat a deficit várható megugrására.

A parlament előtt fekvő költségvetési törvényjavaslat szerint jövőre a költségvetés 12 662 milliárd forintos bevétel és 13 533 milliárd forintos kiadás mellett, 870 milliárd forint hiánnyal fog zárni. Az államháztartás egészére 1060 milliárd forintos, 4 százalékos pénzforgalmi hiánnyal kalkulál a kormányzat, az uniós módszertannak megfelelő eredményszemléletű deficit pedig ennél 0,2 százalékponttal kisebb, – így adódik a hiányt nagy részben finanszírozó Nemzetközi Valutaalap (IMF) által is elfogadott 3,8 százalékos GDP-arányos hiánycél.

<http://www.origo.hu/gazdasag/hirek/20091110-2010es-koltsegvetes-ha-tiszta-lappal-kezd-a-fidesz-elszall-a.html>

Feladat megjelölés: *Olvassuk el figyelmesen a szöveget, húzzuk alá azokat a szavakat, melyeket nem ismerünk!*

Fogalmak:

IMF: A **Nemzetközi Valutaalap** (angolul *International Monetary Fund*, IMF) egy nemzetközi pénzügyi szervezet. Székhelye Washington. A tagok meghatározott kvóta (gazdasági súlyuk) szerint járulnak hozzá az alaphoz, és a szervezettől kölcsönöket vehetnek fel adósságaik törlesztéséhez. A

2008–2009-es gazdasági világválság hatásainak enyhítésére a magyar kormány 20 milliárd eurós kölcsönt kapott, aminek a nagy részét az IMF adta.

A **Költségvetési Tanács** Magyarországon az állami költségvetés készítésének folyamatát felügyelő független testület. A Tanácsnak nincs vétőjoga költségvetési kérdésekben, de saját számításokat végez, javaslatokat tesz és feladata, hogy tekintélye súlyával örködjön az állami költségvetések magalapozottsága és átláthatósága felett.

39

Érdemes a szöveg kapcsán a költségvetés fogalmát körüljárni, ki mit ért alatta, milyen jelentéseket tud hozzá kapcsolni. Alkalmazható módszer a pókháló ábra- (tábla közepére felírjuk a megvizsgálandó fogalmat, majd sugárirányban elhelyezzük-felírjuk a diákok által adott meghatározásokat).

Jelentésteremtés

Elsőként fogalmazzuk meg a diákokkal, hogy ők mit tartanak a költségvetés fogalmához köthető értelmezésnek. Fordítsunk figyelmet arra, hogy kiemeljük a bevételek és kiadások fogalmát, a megtervezés fontosságát.

A költségvetés egy adott gazdálkodó egység tervezett bevételeit és kiadásait egy bizonyos időszakra feltüntető kimutatás.

Ezt követően kérdezzük rá, hogy közülük ki vezeti rendszeresen a kiadásait, bevételeit, azokat hogyan teszi, igyekszik-e tartalékképzésre, takarékoskodásra. Ennek célszerűségére mindenképp hívjuk fel a figyelmet, ugyanakkor vegyük tekintetbe, hogy előfordulhat a résztvevők között a létminimum alatt élő személy is, aki mindennapi megélhetési gondokkal küzd, és érzékeny kérdés lehet a számára.

Ezután rendszerezzük a költségvetés fajtáit.

Kinek/Minek lehet költségvetése? Kormánynak (az állami költségvetés, amiről a szövegben is szó van). Készíthetnek vállalatok, cégek is költségvetést, amit vállalati költségvetésnek nevezünk. A háztartások, családok családi költségvetést készítenek, de

még egyének is készíthetnek költségvetést.

A családi költségvetés számba veszi egy adott időszakban a család lehetséges bevételeit és kiadásait. Segítséget nyújt abban, hogy a tervezési időszakban –ez általában egy naptári év – reális terveket fogalmazzanak meg.

40

Játék:

Amennyiben a költségvetés fogalmával, a bevétel-kiadás (hiány) fogalmával tisztában vannak a résztvevők, csinálják meg a magyar állam képzeletbeli költségvetését. Itt segédanyagként érdemes a fontosabb sarokszámokat meghatározni.

*Mire mennyit költ jövőre az állam?**

	<i>2009 (milliárd forint)</i>	<i>2010 (milliárd forint)</i>	<i>Változás (százalék)</i>
ÁLLAMI MŰKÖDÉSI FUNKCIÓK	2145,4	2082,9	-3
<i>Védelem</i>	240,8	224,5	-7
<i>Rendvédelem és közbiztonság</i>	484,2	493,9	+2
<i>Általános közösségi szolgáltatások</i>	1420,3	1364,4	-4
JÓLÉTI FUNKCIÓK	10 855,3	10 689,5	-2
<i>Oktatás</i>	1994,6	1865,5	-7
<i>Egészségügy</i>	2087,8	2344,7	+11
<i>Társadalombizt. és szociális támogatások</i>	5834,0	5678,2	-3
<i>Lakásügyek</i>	524,6	443,5	-18
<i>Szórakoztatás, kultúra, vallás</i>	414,2	357,6	-16

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Tranzitfoglalkoztatási Egyesület és az Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete által megvalósított projekt.
Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**
Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**
4031 Debrecen, István út 33. VI/20.
Tel/fax: +36 52 410 640
e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

GAZDASÁGI FUNKCIÓK	2392,3	2050,7	-17
<i>Tüzelő- és üzemanyag, energiaellátás</i>	11,6	8,5	-36
<i>Bányászat és ipar</i>	45,7	36,0	-27
<i>Mező- erdő- hal- és vadgazdálkodás</i>	360,6	281,4	-28
<i>Közlekedés és távközlés</i>	977,2	854,4	-14
<i>Egyéb gazdasági tevékenység</i>	617,3	565,4	-9
<i>Környezetvédelem</i>	389,9	305,3	-28
ÁLLAMADÓSSÁG KEZELÉS	1208,8	1215,8	+1
FUNKCIÓBA NEM SOROLHATÓ TÉTELEK	697,7	715,3	+2
<i>Összes kiadás</i>	<i>17 299,6</i>	<i>16 754,3</i>	<i>-3</i>
<i>Összes bevétel</i>	<i>16 514,9</i>	<i>15 693,9</i>	<i>-5</i>
<i>Egyenleg</i>	<i>-784,7</i>	<i>-1060,3</i>	<i>+26</i>

*Az államháztartás funkcionális mérlege (pénzforgalmi szemléletben)

Forrás: PM

Reflektálás:

Fontos, hogy a költségvetés kérdése kapcsán kitérjünk az előre tervezés fontosságára és a megtakarítás fontosságára. Külön kitérhetünk, amennyiben van rá igény, a hitel-hiány fogalmának kibontására is.

Gazdasági és pénzügyi ismeretek 2.

Családi költségvetés

Ráhangelódás:

42

Ötletek pénzügyei kézbentartására

- Készítsen listát a következő pár hónapban várható bevételeiről.
- Írjon listát valamennyi közeljövőben várható kiadásáról, így könnyen átláthatja, hogy mennyit költ egy hónap alatt.
- Összegezze tartozását a havi kiadásaival együtt, illetve tartsa számon minden egyes törlesztő részlet esedékességét.
- Vegye előre azokat a kiadásait, amelyek kifizetése nélkülözhetetlen (lakbér, élelem, stb.), esedékességük időpontjának sorrendjében.
- Készítsen listát nem rendszeres kiadásairól (tétélek, amelyeket évente csak egyszer fizet, pl. kötelező gépjármű-biztosítás). Minden hónapban tegyen félre egy kisebb összeget, hogy fedezni tudja ezeket a kiadásokat.
- Takarékoskodjon a kiadásokkal (pl. étterem), keressen olyan helyeket, ahol olcsóbban tud vásárolni (diszkont, stb.) A megtakarításokat tegye félre.
- Amennyiben vannak olyan tárgyak a tulajdonában, amelyeket amúgy sem használ, fontolja meg ezek eladását, különösen, ha fenntartásuk pénzbe kerül.
- Miután mindent kifizetett, a megmaradt pénzeszeget tegye félre, akármilyen kis összegről is van szó.
- Győződjön meg róla, hogy megkapja azokat a juttatásokat, amelyekre jogosult.
- Kerülje a késedelmes törlesztést, hogy elkerülje a késedelmi díjakat!

http://www.provident.hu/pages/Mindennapi_penzugyeink

Feladat megjelölés: *Olvassuk el figyelmesen a szöveget, vizsgáljuk meg azokat a megállapításokat, amelyekkel nem értünk egyet!*

A szöveg a Provident pénzügyi szolgáltatásokkal (gyorskölcsön stb.) foglalkozó szervezet lakosság számára készült tájékoztatója. A szöveg megállapításai egy, a középosztályhoz tartozó személy vélt/valós hitelfelvétellel kapcsolatos javaslatait ismerteti.

A megállapítások között található olyan, amelyik a mindennapi megélhetési problémákkal küzdők számára „humorosnak” tűnhet. Ilyen például az étterembe járás költségeinek csökkentése, vagy éppen az autó, mint költséges vagyontárgy eladásának felvetése.

43

Természetesen fontos az olcsó, diszkont áruházakban való vásárlásra való figyelemfelhívás, de számos ismerettel már maguk a résztvevők is rendelkeznek. Célszerű a csoport rendelkezésére álló ismereteinek egymással való megosztása egy irányított beszélgetés során.

Jelentésteremtés

Elsőként fogalmaztassuk meg a diákokkal, hogy ők mit tartanak a napi/havi kiadások szintjén elengedhetetlennek, milyen tételekkel kell/lehet számolniuk.

Ismétlő fogalom: költségvetés

A költségvetés egy adott gazdálkodó egység tervezett bevételeit és kiadásait egy bizonyos időszakra feltüntető kimutatás.

1. Lakni kell.

Ide tartoznak a lakás vagy ház fenntartásának és a rezsi költségei: villany, gáz, esetleg külön fűtés, vízszámla, lakásbiztosítás, társas házban lakóknak közös költség, családi házban szemétszállítás, víz- és csatornadíj, telefon, kábeltelevízió, internet, kisebb javítások.

A közüzemi számláknál figyeljünk arra, hogy a szolgáltatók többsége nem olvassa le havonta a fogyasztásmérőket. Így minden hónapban azonos összegű, úgynevezett részszámlát küldenek, az előző évi átlagos fogyasztás alapján. Évente egyszer érkezik az elszámoló számla. Ekkor kell kifizetnünk a különbséget, ha havonta kevesebbet fizettünk a tényleges fogyasztásunknál.

Életmódunk, szokásaink változása esetén – de például a fűtésszámla egy keményebb tél után – akár tetemes összeg is lehet (ha túlfizetésben vagyunk, akkor később lefogyaszthatjuk).

2. Élelmiszer-kiadások.

A tartós élelmiszerek vásárlását is meg lehet előre tervezni, néhány hónap alatt kiderül, miből mennyire van szükség. (Diszkont áruházakban, nagy tételek megvétele, akciós ajánlatok figyelemmel kísérése.)

3. Ruházkodás.

Nem mindegyik család költ minden hónapban ruházkodásra, de az erre elkülönített pénzt félre lehet tenni egy-egy nagyobb kiadásra. Például az iskolakezdés jobban megterheli a költségvetést.

4. Közlekedés.

Ha van, az autó költségei (benzin, biztosítás, javítás), a család tömegközlekedéssel járó tagjainak bérlet.

5. Szórakozás, kultúra.

A család életvitele határozza meg például, hogy a könyvek, újságok, esetleg valamilyen hobbinak a költségei az állandó vagy az eseti kiadások közé kerülnek-e.

6. Gyógyszer.

A folyamatosan gyógyszert szedőknek az állandó kiadások közé kell sorolniuk ezeket a költségeket.

7. Szülők (vagy gyerekek) támogatása, egyéb hasonló kötelezettségek.

(Csak zárójelben jegyezzük meg, de fontos: a gyerekek saját bevételeiket – zsebpénzt, ösztöndíj, diákhitel – is összevethetik kiadásaikkal – szórakozás, vásárlás, nyelvtanulás, albérlet stb. –, hogy ha még nem is igazán „élesben”, de megtanulják pénzügyeik kezelését.)

Természetesen előfordulnak úgynevezett eseti kiadások is. Ezek olyan változó összegű költségeket jelentenek, amelyek az életvitel szempontjából nem feltétlenül szükségesek, de előreláthatóak, tehát betervezhetőek a kiadások közé. A nyaralás, az esetleges javítások, a családi ünnepek kiadásait is figyelembe kell venni a költségvetés tervezésénél.

45

Feladat:

Ellenőrizzük az óra első felében összeírt tételeket, hasonlítsuk össze és javítsuk ki az egyes tételeket. Készítsük el mindenkivel a családi költségvetését.

Reflektálás:

A kiadási oldal mellett természetesen a bevételi oldal összegzése is fontos a pontos pénzügyi tervezéshez. Ne feledjük azonban, hogy az emberek nem szívesen beszélnek a rendelkezésre álló anyagi forrásaikról. Ezért célszerű a bevételek összegzését házi feladatként kiadni.

Gazdasági és pénzügyi ismeretek 3.

Hitel

Ráhangelódás:

46

Btelefonáltunk hárommilliárdot az államnak.

A hó elején közölt előzetes adatnak megfelelően 13,7 milliárd forintos többlettel zárt szeptemberben a magyar államháztartás – közölte szerdán a nemzetgazdasági tárca. Tavaly szeptemberben az államháztartás központi alrendszerének hiánya 26 milliárd forint volt.

A központi költségvetés 19,7 milliárd forintos, az elkülönített állami pénzalapok 12,6 milliárd forintos szufficittel, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai pedig 18,6 milliárd forintos deficittel zártak. Az államháztartás központi alrendszerének első kilenc havi hiánya 545,8 milliárd forintra teljesült, ez az éves tervnek nagyjából 95 százaléka.

A korábbi évekhez képest kiemelkedően jó szeptemberi egyenleghez elsősorban a bevételek emelkedésére volt szükség. Ezt lényegében az NGM jelentése is elismeri, mint írják, a szeptemberi bevételek a tavalyit 31 milliárd forinttal haladták meg. Nőtt az általános forgalmi adóból, a jövedéki adóból, a személyi jövedelemadóból és az illetékbevételekből beérkező összeg, de a költségvetési szervek bevételei, az állami vagyonnal kapcsolatos befizetések és a kamatbevételek is nagyobb összegben teljesültek, mint az elmúlt év azonos időszakában. Ugyanakkor a 31 milliárdos pluszbevétellel 30 milliárd forinttal megnőtt kiadások állnak szemben a központi költségvetésben.

A részletes adatok szerint szeptemberben beérkezett az első telefonadó-befizetés; a júliustól élő új adónem 3,1 milliárd forintot hozott a költségvetésnek. Játékadóból 3,8 milliárd forint bevétel keletkezett, ami 400 millió forinttal (9,4 százalékkal) alacsonyabb a tavaly szeptemberinél.

Index.2012. október 24.

Feladat megjelölés: *Olvassuk el figyelmesen a szöveget, vizsgáljuk meg azokat a fogalmakat, szavakat, melyeket nem ismerünk!*

Fogalmak:

NGM: Nemzetgazdasági Minisztérium

Szufficit: többlet (kötségvetési)

47

Deficit: hiány

A téma feldolgozásakor tudatosítsuk a hitel fogalmát, térjünk ki arra, hogy az államok is gyakran vesznek fel hiteleket, hogy kiadásait finanszírozzák. Fontos annak tudatosítása, hogy a hitelfelvétel minden esetben azt jelenti, hogy jövőbeni pénz kerül elköltésre függetlenül attól, hogy ezt, mint magánember, esetleg cég vagy éppen, mint állam teszi. Hasonlóan megvilágítandó, hogy az állam hitelfelvele közvetetten ugyan, de az állampolgárokat, éppen a jövő nemzedékét érinti, mivel ezeket a tartozásokat önekik kell majd (adó formájában) visszafizetni.

Jelentésteremtés

Elsőként határoztassuk meg a diákokkal, hogy ők mit tartanak a hitel fogalmához kapcsolódó jelentéstartalomnak (pl. pókháló ábra).

Ismétlő fogalom:

Hitel

Hitel:

A különböző hitelek nyújtása a betétgyűjtés mellett a kereskedelmi bankok legjellemzőbb tevékenysége. Amikor a bank hitelt nyújt, lényegében pénzt ad az ügyfélnek későbbi visszafizetésre, kamat fejében. A hitelek kamata általában magasabb, mint a betétek kamata, a különbség fedezi a bank költségeit és képezi a nyereségét (marge). A hiteleket vagy lejáratkor egy összegben vagy törlesztő részletekben kell visszafizetni.

A törlesztő részletek a lakossági hiteleknél az esedékes kamat és más felszámított díj, kezelési költség összegét is magukban foglalhatják. A hitel visszafizetésének biztosítékként rendszerint valamilyen biztosítékot szoktak kérni a hitelfelvevőtől. Nemfizetés esetén a bank

ebből elégíti ki az ügyféllel szembeni követelését.

A lakossági hitelek lehetnek személyi hitelek és áruvásárláshoz, illetve szolgáltatások vásárlásához kötődő hitelek.

A legfontosabb jelentéstartalmat érdemes külön kiemelni: a hitel kölcsönvett pénz, aminek ára a kamat, s amelynek visszafizetését a bankok szigorúan megkövetelik.

48

Hiteltípusok, tudnivalók a hitelekről

A gépjármű- és a lakáshitelnél a visszafizetés biztosítéka a bank számára a gépjármű vagy a lakás, ezért a pénzt nem is költhetjük másra, mint ami a szerződésben fel van tüntetve. Lakás-, gépjármű- vagy áruhitelek esetében legtöbbször nem is mi kapjuk a pénzt, hanem közvetlenül az eladó.

Lakáshitelnél jelzálogot is bejegyeznek, tehát a tulajdoni lapra rákerül a bank joga, és csak korlátozottan rendelkezhetünk az ingatlannal, nem adhatjuk el a hitel visszafizetése előtt vagy a bank jóváhagyása nélkül.

A **gépjárműhiteleknél** is beírják a forgalmi engedélybe az értékesítési korlátozást.

Áruhitelnél általában nincs korlátozás – de ha elakadunk a törlesztések fizetésével, a bank lefoglalja a vásárolt tárgyat, vagy ha azt nem tudja, vagy nem fedezi a hitelt, akár mást is.

A **szabad felhasználású hitelt** arra költjük, amire akarjuk. Hitelnyújtás előtt általában két dolgot vizsgál a bank: a jövedelmet, és hogy milyen fedezetet tudunk a hitel mögé állítani.

Lakáshitelnél a fedezet maga az ingatlan, de a jövedelemre is kíváncsiak. **Szabad felhasználású hitelt** is kaphatunk, ha jelzálogfedezetként ingatlant ajánlunk fel. Ha magas és stabil a jövedelmünk, olyan hitelfajták is vannak – többnyire áruvásárlási, és szabad

felhasználású személyi –, amelyek felvételekor nem kérnek fedezetet: elég a jövedelemigazolás.

Devizahitelek

Igen elterjedtek a devizaalapú hitelek, amit a bank forintban folyósít, de mögöttük deviza (jellemzően euró vagy svájci frank) áll, így a törlesztő részletek mértékét is befolyásolja a forinthez képest bekövetkező árfolyamváltozások hatása. A hitel az alacsonyabb devizakamatok miatt korábban előnyös volt, a nemzetközi pénzügyi válság következményeként azonban a forint árfolyama gyengült az euróhoz, svájci frankhoz képest, aminek következtében a részletek növekedtek, és sokakat fenyeget a veszély, hogy nem képesek törleszteni.

Feladat:

Kérdezzük meg, hogy van-e a csoportban, akinek hitele van, ha igen, milyen, és milyen célból vette fel. Ismereteink alapján mérlegeljük, hogy „jó” avagy „rossz” hitellel rendelkezik a résztvevő. (A téma érzékenysége miatt ügyeljünk az érzelmi reakciókra!)

Reflektálás:

Fontos azt tudatosítani, hogy a hitel felvétele hosszú távú elkötelezettséget jelent, üzleti alapon, szigorú feltételek betartásával juthat pénzhez az igénylő, ezért alaposan mérlegelni kell a hitelfelvétel szükségességét.

Gazdasági és pénzügyi ismeretek 4.

Hitel, devizahitel

Ráhangelődés:

50

Újraszabályozta a hitelezést a parlament

Index 2009. december 14. hétfő.

Hétfő este elfogadták a hitelezésről szóló törvényt, és módosítottak egyes pénzügyi tárgyú törvényeket is. Kamat- vagy THM-plafont végül nem határoztak meg, a szocialisták szerint a hitelfelvevőket jobban védi az a megkötés, hogy évente csak egy gyorskölcsönt lehet felvenni. Meghatározták a jelzáloghitelek előtörlesztésének maximális terheit, és átírták a bankkártyás fizetésre vonatkozó szabályokat is.

A zárószavazás előtt Tóbiás József az MSZP-frakció álláspontját ismertette azt nyilatkozta, hogy szerintük jobban védi a hitelfelvevők érdekeit – és óvja meg őket attól, hogy adósságspirálba kerüljenek –, ha nem a THM felső határát állapítják meg, hanem azt szabályozzák, milyen gyakorisággal lehessen felvenni magas törlesztési terhű hitelt.

Ami tény: a most elfogadott szabályok értelmében januártól egy magánszemély évente egyszer vehet fel olyan hitelt, aminek a THM-e meghaladja a 65 százalékot – ez a törvény elfogadásakor hatályos jegybanki alapkamat tízszerese, korábban volt olyan javaslat, ami ezen a szinten állapította volna meg a THM-plafont –, és az ilyen kölcsön összege nem haladhatja meg a 250 ezer forintot. A kölcsön lejáratát egy alkalommal legfeljebb hat hónappal hosszabbítható meg.

Feladat megjelölés: *Olvassuk el figyelmesen a szöveget, vizsgáljuk meg azokat a fogalmakat, szavakat, melyeket nem ismerünk!*

Fogalmak:

THM: A THM a kölcsönrel kapcsolatban fizetendő költségeket veszi figyelembe (kamatot, egyszeri és folyamatos díjakat, költségeket). Jelzáloghiteleknél a THM tartalmazza – a fentiekén túl – a fedezetül szolgáló ingatlan értékbecslésének díját, valamint az ingatlan felülvizsgálatok díját, amennyiben az Ügyféllel kötött szerződés vagy jogszabály az ingatlan helyszíni ellenőrzését előírja.

51

Gyorskölcsön: Alapvetően kétféle gyorskölcsönt kell megkülönböztetni, az egyik, melyhez nem kell semminek sem fedezetül szolgálnia, a másik pedig melyre értelemszerűen kell fedezet, mégpedig autó, mivel ha lakásról lenne szó, akkor azt már jelzáloghitelnek hívnák.

Gyorskölcsönkor általában a minimális összeg meghatározása függ a maximális összegtől. Emellett pedig még az is szerepet játszik, hogy fedezet nélküli, vagy fedezetre bevonás kerül a hitelfelvételekor. A kisebb volumenű gyorskölcsönökénél még a harmincezer forint is elő szokott fordulni, de általában az ötven-, illetve a hetvenötezer forint szokott lenni a minimális határ, a maximális összeg pedig félmillió forintban merül ki. Ilyenkor az összeg akár egy nap alatt is a számlánkra érkezik, és az alapfeltételek is könnyen kielégíthetőek. Szükséges a nagykorúság betöltése, mely nem meglepő, és előfordulhat, hogy magasabb határt is megjelölnek, például huszonegy éves kor, emellett pedig fontos a magyar állampolgárság. Legalább hat hónapos, folyamatos munkaviszony egy állandó helyen, és a minimális jövedelem meghatározása hatvanezer forint nettó jövedelem körül szokott alakulni.

A szövegben nem fordul elő, de bevezetendő fogalom a BAR-lista. (Központi Hitelinformációs Rendszer - KHR).

BAR lista: A Bankközi Informatika Szolgáltató (BISZ) Rt. által üzemeltetett banki adósnilyvántartó rendszer. A társaságot 13 hitelintézet hozta létre. Adatállományát 130 intézmény (főleg bankok, takarékszövetkezetek) által nyújtott információkkal tölti fel. A feketelistára (nem fizető adósok) azok a magánszemélyek kerülnek fel, akiknek a tartozása meghaladja a 90 napot és a mindenkori

minimálbér havi összegét. A kiegyenlített tartozást örökre, az időközben kifizetettet 5 évig tartják nyilván.

Jelentésteremtés

Segédanyagok (hitel promóciós ajánlatok) segítségével vizsgáljuk meg, hogy milyen feltételekkel lehet a különféle hitelekhez hozzájutni, milyen kikötéseket állapítanak meg a bankok. A legfontosabb tudatosítani, hogy mindig tájékozódni kell a hitelfelvétel körülményeiről, a hitel feltételeiről, és arról, hogy a törlesztés összhangban van-e az anyagi lehetőségekkel.

Fontos kitérni az uzsorakölcsön fogalmára, veszélyére is.

52

Bármennyire szükségünk van a pénzre, és bármilyen nagy bajban vagyunk, kerüljük el azokat a társaságokat, magánszemélyeket, akik nagyon magas kamatra, nagyon rövid futamidőre kínálnak kölcsönt.

Nem lehet számszerűen meghatározni, mi számít uzsorakölcsönnek, hiszen az elfogadható kamat – vagy ami fontosabb, a THM – függ az inflációtól és a piaci kamatszinttől.

Ne elégedjünk meg azzal, ha valaki csak annyit mond, hogy ekkora összegért ennyi idő alatt ennyit meg ennyit kell visszafizetnünk. A feltételek nehéz pontjai a hitelszerződések apró betűs részében rejlenek. Ne szégyelljünk tanácsot kérni ismerőstől, barátától vagy szakértőtől, aki járatos pénzügyekben.

Hasonlítsuk össze az ilyen ajánlatokat a bankokéval, és fontoljuk meg, hogyan fizetjük vissza a kölcsönt. Jegyezzük meg: pusztán szívjóságból senkitől sem számíthatunk pénzre.

Életveszélyes csapda, ha a már egyszer felvett kölcsönt újabb és újabb, többnyire egyre magasabb kamatú kölcsönből tudjuk visszafizetni. Gyorsan kiszolgáltatottá válhatunk. Ilyen helyzetre a mindennapi létünk feltételeit biztosító dolgok, egy élet alatt felhalmozott javaink is rámehetnek.

Kritikus helyzetben se engedjünk az illegálisan nyújtott uszora-kölcsön gyors és papírozás nélküli megoldásának, mert az irreálisan magas uszora-kamatokkal terhelt kölcsön felvételével súlyos, akár élethosszig tartó, sőt a gyermekeinket is sújtó adósságcsapdába kerülhetünk.

53

A kormány lépéseket tett az uszora-kölcsön megszüntetésére: ismét bevezették az uszora-bűncselekmény fogalmát.

A törvény így kimondja, hogy aki a sértett helyzetét kihasználva üzletszerűen, olyan különösen aránytalan mértékű ellenszolgáltatást tartalmazó megállapodást köt, amelynek teljesítése a sértettet, illetve annak hozzátartozóját súlyos vagy további nélkülözésnek teszi ki, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés is lehet, ha az uszora-bűncselekményt bünszövetségben követik el.

Bár elképzelhető, hogy a résztvevők nem fognak találkozni a devizahitelekkel, de kerülhetnek olyan élethelyzetbe, ahol szükségük lehet az erről szóló információkra.

- A devizahitel olyan hitel, amelynek összegét nem forintban, hanem valamely más pénznemben határozzák meg: a magyarországi gyakorlat szerint jellemzően svájci frankban vagy euróban, de van devizahitel USA-dollárban is.
- A hitelfelvevő hiteltartozása és a törlesztő részletek tehát devizában vannak nyilvántartva, így ő devizában tartozik. A devizahitelek kamata alacsonyabb a forinthitelekénél, mivel az említett devizák irányadó kamatszintje (az adott ország nemzeti bankjának alapkamata) alacsonyabb a forint irányadó kamatánál (a Magyar Nemzeti Bank alapkamata).
- Mivel a hitelre általában forintban van szükség, a hitelfelvevő a banktól (vagy más pénzintézettől) devizahitel esetén is forintban kapja a hitelösszeget, melyet forintban is kell majd törlesztenie. Természetesen vannak olyan devizahitelek is, ahol a folyósítás és a törlesztés is devizában történik.

- Mivel tehát a bank a devizában nyilvántartott hitelt forintban folyósítja, azt át kell váltani forintra. Ehhez a bank devizavételi árfolyamot alkalmaz, mintha megvásárolná az ügyféltől azt a devizaösszeget, amelynek ellenértékét forintban kifizeti. A hitel törlesztésekor ugyanez fordítva játszódik le. Amikor a hitelfelvevő a törlesztő részletet fizeti forintban, a bank azt devizaeladási árfolyamon számítja át devizára, mintha eladta volna a hitelfelvevőnek a törlesztéshez szükséges devizaösszeget. Van bank, amelyik ezért az átváltásért külön díjat is felszámol (átváltási vagy konverziós díj).
- A vételi és eladási árfolyam különbözik, a vételi árfolyam alacsonyabb az eladásinál. A különbség mértéke változó, de a hitelfelvevő számára mindenképpen költséget jelent.
- Devizahitelt kínálnak ingatlanfedezettel lakáscélra és szabad felhasználásra, továbbá személyi kölcsönként. Ingatlanlízinget és gépjárműhitelt is lehet devizában igénybe venni. Az államilag támogatott lakáshitelekről és a lakás-takarékpénztári kölcsönökről fontos tudni, hogy azokat devizahitelként nem folyósítják.

A devizahitel kockázatai

1. A forinthiteleknél már megszokhattuk, hogy változik a hitelek törlesztő részlete, ha nő a kamat vagy a kezelési költség. A devizahitelek törlesztő részlete azonban más okból is nőhet: ha Ön a devizahitelt forintban törleszti, akkor számolnia kell az árfolyamkockázattal. A törlesztő részlet ugyanis devizában van meghatározva és azt számolják át forintra. Ezért, ha változik az adott deviza forintban kifejezett árfolyama, akkor változik a törlesztő részlet is.

PÉLDA:

Egy 5 millió forintos, tízéves futamidejű hitel havi törlesztő részlete 369 svájci frank. Ugyanez forintban különböző árfolyamok mellett:

Svájci frank árfolyama / Törlesztő részlet

165 Ft / 60 885 Ft

175 Ft / 64 575 Ft

185 Ft / 68 265 Ft

A devizahitelek népszerűségének oka az, hogy kamatuk alacsonyabb a forinthitelek kamatánál, hiszen így alacsonyabb a törlesztő részlet is. A forint jelentős árfolyamgyengülésének kell bekövetkeznie ahhoz, hogy a devizahitel törlesztő részlete elérje az ugyanolyan összegű forinthitel törlesztő részletét.

55

Reflektálás:

Fontos azt tudatosítani, hogy a hitel felvétele hosszú távú elkötelezettséget jelent, üzleti alapon, szigorú feltételek betartásával juthat pénzhez az igénylő, ezért alaposan mérlegelni kell a hitelfelvétel szükségességét.

Szövegértés

1. modul

Szintfelmérés

Bevezetés

56

A célcsoport sajátosságainak megfelelően kell ezt a modult is a csoport illetve az egyedi haladási igény szerint alakítani.

Ráhangolódás

Az első alkalommal kötetlen beszélgetés keretein belül érdemes felmérni a csoport kommunikációs készségeit. A beszélgetés témája lehet: Ki mit szokott olvasni, szeretik-e az újságokat, könyveket, újságokat? Jelent-e nekik nehézséget az olvasás? Mi volt az utolsó könyv, amit olvastak? Mit néznek a TV-ben?

Ráhangolódásként játszhatunk egyszerű játékokat, szójátékokat, de olyanokat, amelyeket minden bizonnyal ismernek. Pl. fekete-fehér- igen-nem, barkochba, szólánc stb.

Jelentésteremtés

Itt kerülhet sor a szintfelmérő megoldására. A feladatlap megoldására legalább 45-60 percet szánjunk, de figyeljük, hogy ki az, aki ennél hosszabb ideig foglalkozik a megoldással, vagy éppen túl gyorsan, s így felületesen dolgozik. Megfigyeléseink és természetesen a dolgozat eredményei teszik lehetővé majd a differenciálást.

Reflektálás

Itt érdemes kitérni a kurzus szerkezetére, gyakorlat centrikusságára, valamint az olvasás fontosságára.

Esetleg kitérhetünk egy olyan feladat megoldására, ami mindenkinek gondot jelentett.

Ötletek szintfelmérő feladatlapban használható feladattípusokra:

57

1. Az alábbi szócsoportokban soronként egynek más a jelentése, mint a többinek. Melyik ez a kakukktojás? Húzd át! Az első példát megcsináltam.

- idős, koros, agg, fiatal
- csökken, kisebbedik, dagad, lohad
- ver, üt, vér, bánt
- feljön, kitalál, kiötöl, rájön
- harcol, küzd, behatol, csatázik
- izgatott, felindult, feszült, ideges
- foglalkozás, hivatás, foglalt, szakma
- megvalósít, behajt, véghezvisz, megcsinál

2. Keresd meg az ellentétes párokat a táblázat alatt található szólistából! Egy példát már láthatsz.

egyenes	görbe
kicsi
széles
egészséges
vidám
ügyes
kapkodó
adakozó
beképzelt
pesszimista
dagi
vizes
fehér

könnyű

.....

.....

hatalmas, száraz, beteg, fekete, aprólékos, szerény, keskeny. görbe, szomorú, karcsú, kétbalkezes, zsugori, derűlátó, nehéz

58

3. Írd át az alábbi meserészletet úgy, hogy egy királyról és a királynéről legyen benne szó! Elkezdttem, egy helyen pedig közben is segítetttem, neked folytatnod kell.

Élt egyszer egy király. Szép volt, gazdag volt, mindene megvolt, amit csak kívánt; csupán egy hija volt a boldogságának: nem volt gyermeke.

A király mindegyre csak emiatt búslakodott, s napjában százszor is elmondta:

- Szomorú az én sorsom, olyan vagyok, mint a meddő szántóföld.

Élt egyszer egy király meg egy királyné. Szépek voltak,

.....

.....

.....

A király és a királyné mindegyre csak emiatt búslakodott,

.....

.....

.....

4. Szólások, közmondások: Mondd el a saját szavaiddal, hogy mit jelentenek az alábbi közmondások, mikor használjuk őket!

Ki korán kel, aranyat lel.

Addig jár a korszó a kútra, míg el nem törík.

Lassan járj, tovább érsz.

59

Hamarabb utolérni a hazug embert, mint a sánta kutyát.

5. Egy mese első pár sorát olvashatod az alábbiakban. Azonban a vonalak egy-egy kimaradt betűt jeleznek. Írd be ezeket a hiányzó betűket!

V_l t a vil_gon egy _cinke-pic_nke kis _sszony, annak az i_inke-pi_inke kis _sszonynak volt egy cinke-piinke kis _ehene; _zt az icinke-picinke k_s te_enet megfe_te egy icinke-picinke k_s sajtárba; abból az icinke-_icinke kis sa_tárból azt az _cinke-pic_nke kis te_et bel_szű_te egy _cinke-pic_nke kis sz_rón egy _cinke-_icinke _is f_zékba; a_t az ic_nke-pici_ke k_s f_zekat ráte_te e_y icin_e-pici_ke kis p_dra, bef_dte e_y ic_nke-picin_e kis fe_övel.

6. Egy hiányos interjúrészletet fog olvasni. Írja az újságíró kérdéseinek, reakcióinak betűjelét a kipontozott helyre! Munkáját a 0-val jelölt példa segíti.

A nap sztárja: Cseh László, aki harmadik ezüstérmét szerezte a pekingi nyári olimpiai játékokon.

- ...**(0)**

- Én is. Alaposan elfáradtam.

- **(1)**

- De nincs érte aranyérem. Erre gondolnak?

- **(2)**

- Nézzék, amiért jöttem, megcsináltam. Boldog vagyok. Sokan feltették a kérdést, hogy a három ezüstöt elcserélném-e egy aranyra, és mindig ugyanazt válaszoltam.

- **(3)**

- Pontosan.

-**(4)**

- Nem lehet nem érezni. Vége lett a versenynek, és az edzőmmel sem tudtam beszélni, mert interjúról interjúra jártam, egy perc nyugtom sem volt.

-**(5)**

- Jaj, dehogy! Ezzel csak azt akartam mondani, valóban megváltozott valami körülöttem. Egyébként igyekszem mindig a média rendelkezésére állni, ez hozzátartozik a sporthoz, a munkámhoz.

-**(6)**

- Tisztába tettem néhány dolgot magamban. Igen, talán céltudatosabb vagyok, mint a világbajnokságon, ezt mondhatom.

-**(7)**

- Miért?

- **(8)**

- Megnyugtathatok mindenkit, jól vagyok.

- **(9)**

- Fogalmazhatunk így. Mindent kiadtam magamból, ennyire tudtam úszni.

- **(10)**

- A vízben biztos nem. Ha egyáltalán lemegyek az uszodába. Hat éve minden évben két-három világversenyen vettem részt. Rám fér egy kis lazítás. Utána viszont újult erővel kezdem el a munkát.

- (11)

(Bajnok a szemünkben. Nemzeti Sport. 2008. 08. 16.)

(0) *Keressük a szavakat...*

61

A *Arra gondolunk, hogy csodálatos, amit véghezvitt. De hogy is mondjam...*

B *Fárasztja a népszerűség?*

C *Végkimerülésig úszott?*

D *Hát igen... Nem is tagadjuk.*

E *Tudja, hogy megijedtünk?*

F *Hogy nem?*

G *Valószínűleg az uszodában nem sűrűn látjuk mostanság, ugye?*

H *A világ felfedezte magát. Érti?*

I *Jött a hír, hogy nem érzi jól magát. A dobogón is úgy tűnt, más ez a Cseh Laci.*

J *Sok sikert kívánunk!*

K *Sokat változott Melbourne, a világbajnokság óta. Magabiztosabb lett, igaz?*

7. Szövegalkotást mérő feladatlap

Három téma közül szabadon választhatnak egyet a résztvevők, és arról írjanak néhány mondatos összefüggő fogalmazást. A témák legyenek olyanok, amelyek várhatóan felkeltik a célcsoport érdeklődését, vagy pedig az ő életükre irányul.

Pl.: Ön és barátai lakóhelyükön szeretnék megszervezni az egy iskolába együtt jártak klubját. Ehhez megfelelő helyiségre lenne szükségük (például egy szobára a művelődési házban), ahol hetente egyszer 2-3 órára találkozhatnak. Írjon hivatalos levelet a polgármesternek, és kérje a segítségét!

Levelében térjen ki a következő szempontokra (figyeljen a hivatalos levélformára jellemző jegyekre!)

- Mi a klub célja?
- Hány volt diák lesz körülbelül a tagja?
- Milyen programokat terveznek?
- Hogyan szolgálná a klub a helyi közösséget?

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transztfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

1. Modul

Étkezés, testépítés

Ráhangelődés:

62

A modulban az élelmiszerek sajátosságairól, összetevőiről szerezhetnek a résztvevők új ismereteket. A szöveg terjedelme nem teszi lehetővé az egy foglalkozáson történő feldolgozást, érdemes válogatni a szövegrészek között.

A témát az teszi életszerűvé, hogy a javítóintézeti neveltek egyik legkedveltebb szabadidős programja a body building, vagyis a testépítés. Ez olyan téma, amivel mindig szívesen foglalkoznak, és amiről mindig lehet beszélgetést kezdeményezni.

A testépítéshez használt anabolikus szteroidok káros hatásairól is szó esik a modulban, itt elsősorban az idegen eredetű szavak és szakkifejezések, illetve az egészségügyi szaknyelv feldolgozása a fontos.

Feladat:

Olvasd el figyelmesen a szöveget!

Az **étel** általában fehérjéből, zsírokból, szénhidrátból, vitaminokból és ásványokból álló anyag, melyet az élő szervezet a létfenntartáshoz, a növekedéshez és a test energiával való ellátásához használ fel.

Az élelem nagy részét a növények és állatok alkotják. A világ minden táján az alapvető élelmiszerek közé tartoznak a gabonafélék; a kukorica, a búza és a rizs fajtái a világ gabonatermelésének 87%-át adják. A növényi élelemforrások közé tartoznak még a különféle magvak (például a hüvelyes növények magvai, mint a borsó, a főzeléklencse vagy a szójabab és az olajos magvak, mint a napraforgómag), a gyümölcsök és zöldségfélék. Egyes, biológiai besorolásuk szempontjából gyümölcsnek számító növényféléket felhasználásuk szempontjából zöldségnek is tekintenek, ilyen például a paradicsom, a sütőtök vagy a padlizsán. Az állati eredetű élelmiszerek közé tartoznak a különféle húsok és húskészítmények, a tejtermékek, a különféle madarak tojásai, de ide sorolható a méhek által gyűjtött méz is. Az élelemforrások közé tartoznak továbbá az ehető gombák is.

Egyes gomba- és baktériumfajokat felhasználnak az ételek (és italok) fermentálására, így készül például a sör, a bor, a savanyú káposzta és a kovászos uborka. Ugyancsak baktériumok és gombák segítségével készítik a különféle joghurtokat és a kenyérfőzéshez elengedhetetlen élesztőt.

Fehérjék jelentősége

63

Testünk nagy része, főleg az izomzatunk olyan fehérjékből (aminosavakból) épül fel, amelyeket önmaga előállítani nem tud. Zsírmentes testtömegünk minden kilogrammjára számítva legalább 1 grammot be kell vinnünk naponta, még a legszigorúbb diéta idején is, hogy a túlzott izomvesztést megakadályozzuk.

Mivel szervezetünkben nincsenek fehérje raktárak, ezért az izomzat megtartása érdekében naponta többször kell fehérjét tartalmazó ételeket fogyasztanunk.

Fehérje források

Húsok

A zsíros húsokból (sertéshúsok, hizott baromfi, faggyús marha, birka, kolbászfélék, vörös áruk) ne vásároljunk magunknak, éppen elég, ha néha vendégségben rákényszerülünk a fogyasztásukra. A sovány húsok, amelyeket érdemes megvennünk, a következők: csirke, pulyka, marha (bélszín, lapocka, fehérpecsenye), vadhúsok (szarvas, vaddisznó, nyúl, fácán), belsőségek (tüdő, máj, zúza, szív), "herkentyűk" (kagyló, csiga, békacomb), halak többsége (kivétel hering, lazac). Ez utóbbiak sok hasznos olajat tartalmaznak, viszont emiatt kalóriatartalmuk is elég magas, tehát csak keveset fogyasszunk belőlük. A felvágottak közül a sovány (csirke, pulyka, gép-) sonka-felvágottak megfelelőek. Felejtjük el a parizert, disznósajtot és egyéb bizonytalan eredetű "vegyes-felvágottakat", csakúgy, mint a húsipar melléktermékeit jelentő virsliket, kolbászokat, hús- és májkrémeket.

Tejtermékek (túró, sajt)

A tej fehérjetartalma – a közhiedelemmel ellentétben – nem túl magas, mindössze 3,5%. Ennek megfelelően a kefireket, joghurtokat sem tekinthetjük fehérjeforrásnak. A túró fehérjetartalma magasabb, 15-17% körüli, a sajtoké még magasabb, 25-30%, ami eléri, sőt meghaladja a húsfélékét. Ugyanakkor mind sajtból, mind túróból törekedjünk soványat vásárolni, mivel a tejszír nem ideális,

kevés benne a telítetlen zsírsav. A túróra ráírják, melyik a sovány, de a sajtokon sokszor azt tüntetik fel, hogy hány % zsír van a szárazanyagban, ami a teljes tömegnek kb. a fele. Ily módon az 50-60 %-osak zsírosnak, a 30% alattiak soványnak mondhatók.

Tojás

Egy darab – átlagosan 40g-os – tojás 5g zsírt 5,5g fehérjét tartalmaz, ami 100g-ra vonatkoztatva 12-13%-ot jelent. Érdekes ugyanakkor, hogy az 5g zsír mind a sárgájában található, 2,5g fehérjével együtt, míg a tojás fehérjében 3g fehérje van zsír nélkül. Mivel a tojásfehérje biológiai értéke rendkívül magas, sok sportoló készíti úgy a rántottáját, hogy csak a fehérjét süti meg, esetleg egy egész tojást tesz az íze miatt 6 tojás fehérjéhez.

Hüvelyesek

A lencse, bab, sárgaborsó és hasonló száraz hüvelyesek a húshoz hasonló nagyságrendben (20-25%) tartalmaznak fehérjét, ugyanakkor nem tartalmaznak minden esszenciális aminosavat (kivéve a szója, aminek az elkészítése is más). A hüvelyesek nagyon hasznos részei étrendünknek, de figyelembe kell venni magas szénhidrát tartalmukat (50%!) is. Ezek a beltartalmi értékek a száraz súlyra vonatkoznak, tehát a főzés során csökkennek a vízfelvétel miatt, de arányuk természetesen nem változik. Javasolható, hogy a hüvelyesekből készült ételhez további szénhidrátot már ne adjunk, vagy ha mégis (pl. lencsés rizs), akkor kisebb adagokat fogyasszunk belőle.

Mit tudunk az anabolikus szteroidokról?

Az emberi szervezetben is megtalálható, természetes androgén anabolikus hormon a *tesztoszteron*, amely majd minden anabolikus szteroid alapja. A férfiaknál a pubertáskor után termelődik a herében. A tesztoszteron a felelős a férfiak másodlagos nemi jellegének kialakításáért, amely alatt a testszőrzet, a hangmélység, a libidó, az agresszió és a szexuális viselkedés kialakulását értjük.

Fokozza a fehérjeszintézist, az izomtömeg, illetve izomerő növekedését segíti, gátolja az ivari szabályozást a hipotalamusz-hipofízis-here tengelyen keresztül. A tesztoszteront először 1935-ben állították elő bikaheréből.

Milyen mellékhatások jelentkeznek túlzott használatukor?

Egyes sportolók az edzőmunka során a kívánt hatás elérése érdekében a terápiás szteroid adag sokszorosát fogyasztják, akár napi 300 mg-ot több héten keresztül. Ilyen bevitt mennyiség mellett a szervezetben ellenállás alakul ki. A mellékhatások megítélésénél fontos figyelembe venni a használó nemét, korát, a készítmény minőségét, mennyiségét és a kezelés időtartamát. Az egészséges gyermekek és nők általában fogékonyabbak a szteroid hatásaira és mellékhatásaira.

A mellékhatás lehet toxikus és hormonális. A toxikus mellékhatás alatt a készítmény a májkárosító hatását értjük, amely a tartós alkalmazás során, arra érzékeny egyéneknél fordul elő. Ezért nagyon fontos az anabolikus szteroid alkalmazása esetén a folyamatos májfunkció ellenőrzés! A hormonális mellékhatás az alkalmazott dózistól függően a virilisatio (férfiasodás) és az agyalapi mirigy hormonjának csökkent termelése.

Férfiasodás és hormonhatás

Nőknél fokozott szőrnövekedés férfias minta alapján, a csikló (clitoris) növekedése, menstruációs zavarok, a testarányok férfiasá válása és férfias hang megjelenése egyaránt megfigyelhető.

Férfiaknál a herefunkció zavara miatt csökken a spermiumok száma és mozgékonyága. A prosztatata megduzzad, a libidó csökken, impotencia alakul ki. A kifejezett másodlagos nemi jelleg miatt a testszőrzet, a pénisz fokozott növekedése, a hangmélység változása, valamint agresszió figyelhető meg.

Nőiesedés

A hosszan tartó anabolikus szteroid szedés esetén a mellék megduzzadnak, növekszik a zsírtelítődés, az izomzat kezd puhábbá válni.

Májkárosító hatás

A májsejtek megnagyobbodása és az epeutak elzáródása miatt sárgaság jelentkezik, később ehhez társultan a májsejtek elhalása és fokozott újraképződése miatt májsugorodás alakulhat ki, amelynek talaján gyakran májdaganat is diagnosztizálható.

Szív-és érrendszeri hatások

A só- és vízháztartás zavara miatt a szövetek megduzzadnak, a vér mennyisége megnő, a szív teljesítménye fokozódik és ezzel a vérnyomás növekedése figyelhető meg. A zsírsavcsere károsodás következtében emelkedik a vér zsírsav és triglicerid szintje, amely korai érrelmeszesedéshez vezet, és fokozódik a szívinfarktus, agyvérzés rizikója. Rendszeres és tartós szedés esetén ajánlott a koleszterin vérszint ellenőrzése.

66

Immunkárosodás

Az anabolikus szteroidok hatására növekszik a kortikoszteroidok vérszintje is, amely a szervezet védekező rendszerének gyengítő hatását segíti elő.

Egyéb hatások

Megváltozik a bőr minősége, pattanások jelennek meg, verejtékmirigyek működésének zavara alakul ki. A fejbőrön szőrmentes területek, akár kopaszság is jelentkezhet. Gyermekeknél a hosszú csöves csontok növekedésében visszafordíthatatlan változások mehetnek végbe, így a növekedés megállhat.

Ha minden eddig feltüntetett tünet vagy mellékhatás együttesen jelentkezne egyetlen egyénnél, az igen rémisztő képet adna. Ebben az esetben bizonyára elgondolkodnának a szer használatán mindazok, akik egy gyors siker érdekében túlzott mennyiségben fogyasztják az anabolikus szteroidokat.

[/http://www.webbeteg.hu/cikkek/endokrin/1823/az-anabolikus-szteroidok-es-mellekhatasai/](http://www.webbeteg.hu/cikkek/endokrin/1823/az-anabolikus-szteroidok-es-mellekhatasai/)

Gyakorlás:

Szövegértés

Olvassa el a „Torkos Csütörtök a koplalós hétköznapiak ellen” című újságcikket, és – az olvasott szöveg alapján – válaszoljon röviden az utána feltett kérdésekre! A feladat megoldását a 0-val jelölt példa segíti.

Budapesten estére már nem lehet helyet kapni a Torkos Csütörtök elnevezésű akcióban részt vevő éttermek többségében: vacsora- és ebédidőben már előre lefoglaltak minden asztalt. A betévedő

vendégeknek legfeljebb délután van módjuk arra, hogy fél áron egyenek-igyanak. A tavaly útjára indított Torkos Csütörtök elnevezésű akcióban az éttermek vállalták, hogy ezen a napon csak a teljes ár felét fizettetik ki a vendégekkel. A cél – mint a szervező Magyar Turizmus Zrt. elnöke elmondta – az étterembe járás népszerűsítése. És persze a hagyományörzés. (Torkos Csütörtökön – annak ellenére, hogy a húsvéti böjt kezdetét jelentő Hamvazószerdát követte – ismét szabad volt húst fogyasztani, sőt, néhol kötelező is volt a nagy zabálás: a farsangi maradékok eltüntetésére szolgált ez a nap.) Mit válasszunk Torkos Csütörtök napján az étlapról? Paprikás csirkét vajos galuskával, csemegeuborkával, utána farsangi fánkot baracklekvárral? Vagy rakjuk meg jól a tányérunkat a salátabárból friss zöldségekkel, öntsük nyakon az egészet joghurtos, kapros mártással, másodiknak meg kérjünk roston sült lazacot, és fejezzük be az ebédet gyümölcssel?

A legtöbb vendéglős és konyhafőnök is ezzel küzd: engedjen-e a hagyományos magyaros konyha, a nagymama főztje iránti nosztalgiának, vagy válassza a korszerűbb utat, és az egészségesebb táplálkozást hirdető tanácsait fogadja meg?

2006-ban mintegy 500 vendéglátóhely kapcsolódott be a félárú akcióba. A tavaly februári torkos napon 683 vendéglátóhelyen felezték meg az étel-ital számlák végösszegét, míg idén már 1008 helyre várják alacsony árakkal a vendégeket, azzal a nem titkolt céllal, hogy ahol kedvesen fogadják és finom ételekkel kényeztetik a vendéget, oda majd visszatér az év más napjain is.

Ezen a csütörtökön a vendéglátás számos formája és kínálata között válogathatunk: mehetünk étterembe, vendéglőbe, sörözőbe, teaházba, pizzériába, szendvicsbárba, eszpresszóba, pub-ba, de akár palacsintázóba is. S ha még ezek után is kevesellné valaki a változatosságot, ebédelhet hajón, és vacsorázhat akár vonaton is. Akinek ez sem elég, és új, különleges ízekre vágyik, megkóstolhatja az indonéz, a mexikói, az üzbég, a skót, a szlovák, az amerikai és más népek főztjét is a nemzeti éttermek valamelyikében.

A tavalyi Torkos Csütörtök vendégeinek 61 százaléka élt a kedvezményes lehetőséggel a lakóhelyén, a többiek nem sajnálták az időt és a pénzt, és elutaztak otthonról, hogy máshol élvezzék a szakácsok kínálatát.

A szervezők szerint az akció egyértelműen sikeres. Mutatja ezt a részt vevő éttermek számának a növekedése, de az is, hogy az idén már több vendég készült előre az alkalomra, és foglalt asztalt –

igencsak korán – erre a napra. De az is sikernek könyvelhető el, hogy több étterem meghosszabbította a féláras napokat néhány nappal.

Az egyik étteremtulajdonos megjegyezte: van még hová fejlődni, hiszen egy felmérés szerint az amerikai fővárosban például hetente négyszer mennek étterembe, miközben a budapestiek évente csak tizenegyszer.

(Népszabadság • 2008. január 31.)

68

Kérdések:

Honnan tudhatjuk, hogy a vendégek nagyon kedvelik a Torkos Csütörtök elnevezésű akciót?

Az éttermekben már nem lehet helyet kapni.

vagy

Már minden asztalt lefoglaltak.

1. Mennyire olcsó egy ebéd vagy vacsora ezen a napon?

.....

2. Milyen két étkezési irányzat létezik Magyarországon?

.....

3. Miért vesznek részt az akcióban az éttermek?

.....

4. Említsen legalább 3 különböző típusú vendéglátóhelyet, ahová elmehetünk!

.....

5. Írjon példát 1 különleges helyszínre, ahol ehetünk!

.....

6. 2007-ben mennyien választottak otthonuktól távolabbi éttermet?

.....

7. Kik mennek többször étterembe, a magyarok vagy az amerikaiak?

.....

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Reflektálás:

A étkezéssel, élelmiszerekkel kapcsolatos szövegek használata különösen alkalmas arra, hogy a közös munkába mindenkit bevonjunk, még a megszólalni alig akarókat is. Ugyanakkor figyelniük kell arra, hogy a beszélgetés ne legyen parttalan, és a szövegre irányuljon.

3. modul

Vers

Ráhangelődés:

70

A résztvevők tanulmányaik során gyakran találkoznak a verselemzés – sokszor keservesnek tűnő – feladatával. Kötetlen beszélgetés során idézzük fel legkedvesebb vagy legkellemetlenebb élményeinket a versekkel, verselemzéssel kapcsolatban!

Olvassuk el figyelmesen az alábbi József Attila verset!

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se hazám,
se bölcsőm, se szemfedőm,
se csókom, se szeretőm.

Harmadnapja nem eszek,
se sokat, se keveset.
Hús esztendőm hatalom,
hús esztendőm eladom.

Hogyha nem kell senkinek,
hát az ördög veszi meg.
Tiszta szívvel betörök,
ha kell, embert is ölök.

Elfognak és felkötnek,
áldott földdel elfödnek
s halált hozó fű terem
gyönyörűszép szívemen.

1925. március

<http://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/jozsefa/tiszta.htm>

Szövegfeldolgozás:

71

Részletesen és figyelmesen elemezzük a szöveget! Koncentráljunk a vers érzelmi töltetére, ha tudjuk, tanuljuk meg a verset a foglalkozáson, és mondjuk el hangosan.

Gyakorlás:

Szövegértés

Nyelvhelyesség

1. feladat

A táblázatban megadott lehetőségek közül válassza ki, és írja be a szövegbe illő szóalakat! A feladat megoldását a 0-val jelölt példa is segíti.

Hogyan csomagoljunk (0.) ...**túrára**...?

Ez a kérdés egyszerűnek látszik, de végül is elég sok szempontot kell figyelembe vennünk. Rövidebb kirándulásokra általában elég egy kisebb oldaltáska is, de hosszabb túra esetén, vagy (1.) jó hátizsákba csomagolni. Miután ezt kiválasztottuk, a következő kérdés az, hogy mit pakoljunk bele. A szükséges dolgok elsősorban az (2.) függenek. (3.) lesz valóban szükségünk? Hogy (4.) se feledkezzünk meg, érdemes összeírni a vinnivalókat. Ezután következhet maga a csomagolás. A hátizsák (5.) tedd azt, ami később kell! Azok a dolgok a hátizsák külső (6.) kapnak helyet, amelyek gyakran kellenek. Az élelmiszereket hasznos külön (7.) pakolni, ahol nem nyomódnak össze. A (8.) tartozik természetesen egy zsebkes is. Mindez felül található. Végül figyeljünk oda, nehogy kimenjen a (9) az elemlámpa! Tegyük könnyen elérhető helyre! Ezek persze csak a legfontosabbak. A társaság, az érdeklődésünk és még számtalan szempont alapján a felsorolás még tovább folytatható.

(2 zsiráf, 2005. október)

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

A választható lehetőségek:

0	túrára	túráról	túra mellett
1	táborozásban	táborozáshoz	táborozáskor
2	időjárásban	időjárástól	időjárás miatt
3	Miben	Minél	Mire
4	semmiben	semmiről	semmi felett
5	aljára	aljánál	alja alatt
6	zsebeiről	zsebeiben	zsebei mellett
7	ételdobozban	ételdoboznál	ételdobozba
8	túrafelszereléshez	túrafelszerelésnek	túrafelszerelésből
9	fejünk felett	fejünkől	fejünket

Reflektálás:

A modul feldolgozása több foglalkozás keretein belül valósítható meg optimálisan. Célunk az legyen, hogy az ismeretlen fogalmakat maradéktalanul dolgozzuk fel, és törekedjünk arra, hogy minden résztvevő nyilvánítson véleményt a verssel kapcsolatban!

4.modul

Dalszöveg

Ráhangolódás:

73

A modulban egy rap szöveg feldolgozására tehetünk kísérletet. A szöveg terjedelme dacára abba a szubkultúrába tartozik, amelybe a fiatalok is, ismerik és nem egyszer kívülről tudják azokat.

1. Olvassuk el figyelmesen a szöveget!

Itt nem húzza a Bergendy, max csak én a burgundit
Hidd el, leszoksz a cigimről, ha megcsinálom a full rumlit
Az országban az a gáz, hogy már úgy ki van szolgálva
Ha lóvét kérsz a reppért, hívnak mást. Alás szolgálja
Én egy tizesér' elvihetem a pultoslányt, ha tetszik
De nem tudok úgy fizetni, ha a zsebemet kimetszik
A spanjaid. Amíg az EP-n dedikálok párat
A DSP-ben hárman vannak. Respektálok mind a hármat
Ez kemény menet lesz. Kik még nem utálnak, fognak
Csak a számat figyeld, mert csalok. Míg a suttyók napot lopnak
Én egyedül rázom fel a népet a színpadon állva
Te meg a csiribiri csapatoddal mehetsz a picsába
Pakolj és húzz el, mer' én olyan szemét leszek
Hogy a csípőbeteg anyádból minden protkót kiveszek
Ez reppszakma te balfasz, én nem simogatni foglak
Kik velem vannak, túlélnek. Akik ellenem, beszopnak
Hidd el, úgy is padlót fognak. Nyírnak a zsiványok
De kiben ott a vér, az kaszáért nyúl, mint a cigányok
Ez faszt egyenesít itt, hogy a prosztón döfi át is
Míg a sitten van, a pulyák költik át a krónikát
A fater kemény volt, de keményen beszopta

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.
Felnttktkzpszi nyilvtntartási szám: **00015-2009**
Intzmnyakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**
4031 Debrecen, István út 33. VI/20.
Tel/fax: +36 52 410 640
e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Mert míg bontotta az arcokat, a szesz meg őt bontotta
Az élet megrontotta, nem azt kapta, amit remélt
De a bosszú itt él bennem... Szemet szemért.
Én már lemondtam arról, hogy megbékéljek veled
Csak az üzenetet hallgasd: Tudom, honnan jött a neved!
Ezt csak az érti, ki ismer. Aki nem - hidd el - megismer
De bármit is mondjanak, az Isten bottal is ver
Mikor a csóróságban éltem, te ezüstkanállal ettél
Míg az én nyálam csak csorgott, te a fajtámon neveltél
De most változik a helyzet. Siska pokolban edzett
Onnan szórom rád az átkom, ahol az igazság leledzett
Téged sem hagylak ki, te kanból kikúrt rajdog
A gyász lepje el szíved! Ereidben legyen vérrög
Picsádba rajpszög, ha már a faszt úgy sem bírja
Mert ki nem áll az oldalamon, azt Siska mind kinyírja

Refrén: x3

Kinyírok párat

Indul a féregjárat

Hé! Mennyi az annyi? Minden a matekon múlik
Indul a bérgyilok. A repptől -tőlem- a sok fasz kinyúlik
Velem mindenki feat-et akar, sláger a Finuccsi
Ez már visszafordíthatatlan, mint Monica Belucci
Köhögdel a lét! Itt a reppnek nincsen párja
Neked még nyálad se' lenne, hogyha nem köpnék a szádba
Az anyádat baszd szájba, ha a nevem vetted szádra
Készülj fel a legrosszabbra, ha ráfülelsz a szájzárra
Ne add fel testvér! Bízz benne, jönnek még szebb napok!

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Transzítfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.
Felnyitóképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**
Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**
4031 Debrecen, István út 33. VI/20.
Tel/fax: +36 52 410 640
e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A pókerben sem rád osztják mindig az öt legjobb lapot
Nyomd le a szetted. Azt' ha nem tetszett, hát jó napot
De ne fordíts hátagat annak a közegnek, ki felkapott
Én barátokat kértem, s kaptam ellenséget
Úgy utállak, mint Akkezdet a demó-betegséget
A faszom szeressétek! Nem megyek többé a fórumra
Mert semmi közöm hozzá, mit mond a Night Child a Wacuumra
Be leszek árulva? DC-n ott a szettem
Minek kérjek azér' lóvét, amiér' én sem fizettem?
Az öreg mondta egyszer, mit beszélek, azzá lettem
Majd az Isten megbocsát. De én soha! Se' a reppem!
Fejjel a falnak. Álneveim takarnak
Rólam szakdolgozatot írnak, akik diplomát akarnak
A dumámra bambulnak. Minden írásom egy jó dugás
És minden kurva sorom olyan erős, mint a lórúgás

<http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/32421/siska-feenoocchi/feregjarat-zeneszoveg.html>

Szövegfeldolgozás:

A szöveg feldolgozásakor az ismeretlen szavak, kifejezések megismerésére törekedjünk. Nagyon sok metafora található a szövegben, sok a mögöttes jelentéstartalom.

Feladat:

1.
Gyűjtsük össze az idegen eredetű (és/vagy a nem ismert) fogalmakat, szavakat a szövegből! Keressük meg a magyar köznyelvben használatos megfelelőiket! Keressünk szinoním (azonos jelentésű) szavakat! A feladatot csoportbontásban is végezhetjük, a legtöbb (vagy a legritkább) kifejezést gyűjtőket jutalmazhatjuk.

Gyakorlás

Nyelvhelyesség:

1. feladat

Írja be az alábbi mondatokba a zárójelben megadott igék megfelelően ragozott múlt idejű alakját! A feladat megoldását a 0-val jelölt példa segíti.

76 Egy táskán múltott az életem

Soha nem gondoltam volna, hogy egy táska meghatározhatja emberek életét. Még egyetemista koromban egy csütörtök délelőtt a HÉV-en**utaztunk**..... (utazik – **0.**) haza Budapestről a barátnőmmel. Két külföldi fiatalember (ül – **1.**) a közelben. Az egyik – a magas, szőke, kék szemű – különösen (tetszik – **2.**) nekem. Leszállásuk után (észrevesz – **3.**), hogy az ülésen(marad – **4.**) egy kis táska az útlevelelünkkel és más fontos iratukkal.

Szerencsére a szálloda címe is ott (van – **5.**). Rövid gondolkodás után elvittük a szállodába a fiúknak a táskát, ők pedig örömeikben (meghív – **6.**) mindkettőnket ebédelni. A jó hangulatú ebéd után mind a négyen (elmegy – **7.**) várost nézni. Együtt (tölt – **8.**) mind a négy napot. A barátnőm kapcsolata a másik fiúval ezzel véget is ért. Mi viszont hosszú levelezés és több közös balatoni nyaralás után, megismerkedésünk negyedik évében..... (elhatároz – **9.**), hogy összeházassodunk. Azóta boldog házasságban élünk Magyarországon, és van már egy egyéves szőke feketeszemű kislányunk. Ha megnő, elmeséljük majd neki a megismerkedésünk romantikus történetét, amiből természetesen a táska sem maradhat ki.

(*Oázis, 2006. szeptember 27.*)

Reflektálás:

A rappel kapcsolatos szövegek használata különösen alkalmas arra, hogy a közös munkába mindenkit bevonjunk, még a megszólalni alig akarókat is.

5. modul

Novella

Ráhangelődés:

77 A novella műfajánál fogva (rövid, tömör irodalmi mű) alkalmas arra, hogy a javítóintézeti órán feldolgozásra kerüljön. Kérdezzünk rá, hogy korábbi tanulmányaiból ki milyen novellákra emlékszik!

Jelentésteremtés:

In Memoriam Dr. K.H.G.

– Hölderlin ist Ihnen unbekannt? – kérdezte Dr. K. H. G., miközben a lódögnek a gödröt ásta. – Ki volt az? – kérdezte a német őr.

– Aki a Hyperiont írta – magyarázta Dr. K. H. G. Nagyon szeretett magyarázni. – A német romantika legnagyobb alakja. És például Heine?

– Kik ezek? – kérdezte az őr.

– Költők – mondta Dr. K. H. G. – Schiller nevét sem ismeri?

– De ismerem – mondta a német őr.

– És Rilket?

– Őt is – mondta a német őr, és paprikavörös lett, és lelőtte Dr. K. H. G.-t.

<http://mek.niif.hu/06300/06345/06345.htm>

Feldolgozás:

A novella egy szituációt ír le, ami kínálja a drámai feldolgozás lehetőségét. Személyesítsük meg a történetet, játszassuk el a résztvevőkkel.

Természetesen a történelmi háttér feldolgozása is része kell, hogy legyen az órai munkának.

Gyakorlás:

Nyelvhelyesség

1. feladat

A táblázatban megadott három lehetőség közül válassza ki a helyes szóalakot, és írja be a szövegbe! A feladat megoldását a 0-val jelölt példa segíti.

78 Sokat ér a hulladék

Tudta-e, hogy ha a magyar**háztartásokban**..... (0.) keletkező szemetet bevásárlókocsikba tennénk, akkor azok kétszer körbeérnék a Földet?

..... egyik fő oka a csomagolóanyagok nagy mennyisége. Minden terméknek van csomagolása, hiszen még a csomagolatlanul szállított terméket is haza kell vinni valamiben. A csomagolás anyaga papír, üveg, műanyag vagy fém lehet. Csomagolóanyagra azért van szükség, mert ezek védik az árut a és megjelenésükkel felkeltik a vásárlók , hiszen mindenki azt veszi meg szívesen, ami tetszik neki.

Sajnos azonban mindannyian megfizetünk a Ahogy kibontjuk és elfogyasztjuk otthon a hazavitt élelmiszert, a szép és hasznos csomagolás álik. A sok üres üveg, doboz már nem jó , pedig sok-sok került az elkészítésük! Gondoljuk meg, mennyi idő, munka és energia kell egy-egy üveg vagy doboz készítéséhez! Szerencsére ma már egyre többen gondolkodnak ezen, és keresik a erre a problémára. A műanyagpalackokat, üvegeket külön gyűjtik, és próbálják azokat minél nagyobb mértékben

feldolgozni. Segítsük őket, hiszen ezzel magunkon is segítünk!

(*due tallózó. 2007. január – február*)

háztartásoknak	háztartásokra	háztartásokhoz	háztartásokban
Ennek	Ebben	Erről	Ezt
bepiszkolódástól	bepiszkolódást	bepiszkolódásig	bepiszkolódásnak
érdeklődésére	érdeklődésével	érdeklődését	érdeklődésétől

TÁMOP-5.6.1.A-11/4-2011-0002 „Vissza a jövőbe”
Az Országos Tranzitfoglalkoztatási Egyesület és az
Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete
által megvalósított projekt.

Felnőttképzési nyilvántartási szám: **00015-2009**

Intézményakkreditációs lajstromszám: **AL-2222**

4031 Debrecen, István út 33. VI/20.

Tel/fax: +36 52 410 640

e-mail: orszagostranzit@gmail.com

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

szépséggel	szépségért	szépséghez	szépségben
feleslegessel	feleslegesnek	feleslegesből	feleslegessé
semmit	semmire	semmi előtt	semmiért
pénznek	pénzből	pénzbe	pénzt
megoldásban	megoldást	megoldáshoz	megoldásra
szemetesekben	szemetesekről	szemetesekért	szemetesekig

1. feladat

Szókincsfejlesztés:

A magyar nyelv rendkívül gazdag szólásokban. Hányféleképpen fejezhetjük ki azt, ha valaki meghal? Gyűjtsünk csoportonként, vagy páronként mondásokat, kifejezéseket!

Egy kis tréfás segítség:

Az aratóért jön a kaszás,
 A házmester beadja a kulcsot,
 A molnárt felőrli az élete,
 A szabónak elszakad élete fonala,
 A pék megeszi kenyere javát,
 A kertész a paradicsomba kerül,
 A postásnak megnyílik a mennyország kapuja,
 Az órásnak üt az utolsó órája,
 A kalauz eléri a végállomást,
 A primásnak elszakad a húrja,
 A matróz az örök nyugalom tengerére hajózik,
 A pénztáros elszámol az étellel,
 A bűvár örök álomba merül,
 A trombitásból kifogy a szusz,
 A koldus jobblétre szenderül,
 A díjbirkózót maga alá gyűri a halál,

A bérlő örökös otthonra lel,
A boldogtalan megboldogul,
A léghajósnak elszáll a lelke,
A vegetáriánus fűbe harap,
A virágáros alulról szagolja az ibolyát,
A lovász elpatkol,
A papnak harangoznak,
A vadásznak lőttek,
A színésznek legördül a függöny,
A muzikusnak elhúzzák az utolsó nótáját,
A borbélyt kinyírják,
A kis embereket elteszik láb alól,
A meteorológusnak pedig befellegzett.

Reflektálás:

A novella feldolgozás lehetőséget kínál az alá és felé rendeltség, a hierarchia, az antiszemitizmus fogalmainak kibontásához.